

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

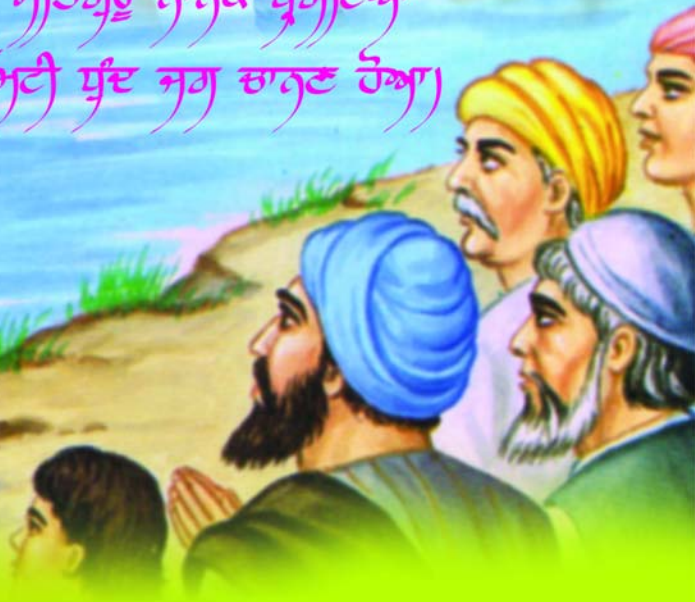
ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਨਵੰਬਰ
(November)
2017

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ
ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
॥ ਜਪੁ ॥
ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ
ਸਿਟੀ ਪੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਤੇਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਨਵੰਬਰ, 2017
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।
ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,

Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ
ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੇਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-599-5000
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
ਫੋਨ : 0044-121-200-2818
ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ :0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) , ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਮੋਬਾਇਲ : 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98786-95178, 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਡ) - ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ) - ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	7
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ	10
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨ ਕੀਆ	19
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮੇਲ	26
	ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਵਚਨ	
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ	42
	(ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ-ਇਕ ਜੀਵਨ ਝਲਕ)	
	ਭਾਈ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ	
7.	ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ	48
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
8.ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ	53
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
9.	ਰੂਹਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਸ਼ਾਰ - ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	55
10.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	58
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
11.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	60
12.	ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਟ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੋ ਸਾਜਨੁ ਸੋ ਸਖਾ ਮੀਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਕੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੮

ਸਤਸੰਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਜਿਥਹੁ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨ੍ਹੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਲੋਹਾ ਪਾਰਸਿ ਭੇਟੀਐ ਕੰਚਨੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਨਾਉ ਪਾਈਐ
ਮਿਲਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੪

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ - **'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ'** ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੋਕਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ, ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੱਥਾਂ, ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਤਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮੇਲ ਜੋਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤੌਰ ਤਰੀਕਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਵੇ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਅਪਨਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਉ, ਸਨੇਹ ਨੇੜਤਾ ਭਾਵ ਮਿਤਰਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਪਲ-ਪਲ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੱਜਣ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ, ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਹੀ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਸਖਾ ਪ੍ਰਵਾਣਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ, ਆਤਮ

ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੋਝੀ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਭੁਲਿਆਂ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਰੀਤਿਆਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹਨ -

ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦਤਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤੁ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
ਹਉ ਭੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਓਇ ਸਾਜਨ ਓਇ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ ॥

ਜੋ ਹਮ ਕਉ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੯

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ- ੭੨੯

ਜੋ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਰੱਬੀ ਆਤਮਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਸਾਡੇ ਸੱਜਣ, ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਖਾ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਯੁਤਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੯

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੮

ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤੁ ਸੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥

ਅਉਗਣ ਸਭ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੮

ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੯

ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ, ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਅਸਲੀ ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਸਖਾ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸਖਾ ਹੈ। ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ'। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪੈੜਾਂ, ਦਸਹਿਦੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭੇ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ-

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਤਿਨੁ ਕਉ ਜੋ ਹਰਿ ਲੜਿ ਲਾਗੇ ॥

ਜੀਵਤ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਏ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਜਾਗੇ ॥

ਸਾਧਸੰਗੁ ਜਿਨ ਪਾਇਆ ਸੇਈ ਵਡਭਾਗੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੨

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਛੋੜਾ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਹੀਂ। 'ਏਹਿ ਸਜਣ ਮਿਲੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਜਿ ਆਪਿ ਮੇਲੇ ਕਰਤਾਰਿ ॥' ਉਥੇ ਮਿਲਾਪ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੈ ਦੇਹ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੇਲਾ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਲ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ

ਸਰਸ਼ਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ, ਦੋ ਲੇਖ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਗੇ।

ਹਥਲਾ ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਅੰਕ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਧਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਤੇ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਦੋ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਜਨ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਲੇਖ ਇਸ ਵਾਰੀ ਰੋਕੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਗਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਨਵੰਬਰ ਤੇ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਜਗਤ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਲੇਖ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਕਰਕੇ ਨਵੰਬਰ, ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ 1, 2 ਨਵੰਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਸਨੇਹ ਭਰੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੋਗੇ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਸਬੰਧੀ 'ਰੂਹਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਸ਼ਾਰ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ
ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ

ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥

(ਮੱਘਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ 16 ਨਵੰਬਰ, 2017 ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ ॥
ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ ॥
ਨਾਨਕ ਬਾਛੈ ਧੁੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥ ੧੦ ॥

ਪਦ ਅਰਥ-ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ-ਮੱਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ, ਪਿਰ ਸੰਗਿ-ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਆ ਗਣੀ-ਮੈਂ ਕੀ ਦਸਾਂ? ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਿ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਬਿ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ, ਰਾਮ ਸਿਉ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ, ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹਿ-ਸਤ ਸੰਗੀਆਂ ਨਾਲ, ਬਾਹਰੀ-ਬਿਨਾ, ਤੇ-ਤੋਂ, ਦਿਸਹਿ-ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੜੀਆਹ-ਸਾਵਧਾਨ, ਸੁਚੇਤ, ਕੰਠਿ-ਗਲ ਵਿਚ (ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ), ਬਾਛੈ-ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਦਰਿ-ਦਰ ਉੱਤੇ, ਬਹੁੜਿ-ਮੁੜ, ਫਿਰ।

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ ॥

ਮੱਘਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰੁੱਤ ਠੰਢੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਗਰਮੀ ਦੀ ਤਪਸ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪਤੀ-ਪਿਆਰ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਭ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਲਈ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਇਹ ਰੁੱਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੱਘਰ ਦੇ ਠੰਢੇ-ਮਿੱਠੇ-ਸੁਹਾਵਣੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਉਹ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨਿਕਟਤਾ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਜੀਵਾਤਮਾਵਾਂ ਧੰਨ ਹਨ, ਸੁੰਦਰ ਹਨ, ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਸੋਭਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਤਿਸੰਗੀ ਸਹੇਲੀਆਂ

(ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਚਿਤ ਜੋੜਨ ਕਾਰਨ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਸਦਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤ, ਸਾਧੂ, ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੧. ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਤ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਮਲੁ ਸਗਲੀ ਖੋਤ ॥
ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਟੈ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਗਟੈ ਸੁਗਿਆਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੧
੨. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਾਧ ਰਿਦ ਬਸੈ ॥
ਨਾਨਕ ਉਧਰੈ ਸਾਧ ਸੁਨਿ ਰਸੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੨
੩. ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਅਰਥਾਤ ਸਾਧ-ਜਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚੇਰੀ ਦਸੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਜਲ ਵਿਚ ਅਭਿੱਜ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਧੀਰਜਵਾਨ, ਨਿਰਮਲ, ਸਮਦਰਸ਼ੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਪਿਆਨੀ, ਸੁਖ-ਸਹਜ ਨਿਵਾਸੀ, ਬਭ-ਪਰਤਾਪੀ, ਮਾਨੋ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਰੰਗ ਦੀ ਆਭਾ ਦਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਪਿਆਰ-ਵਿਹੁਣੀਆਂ ਦੁਹਾਗਣਾਂ ਦੀ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਭਰੀ ਮੰਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਦਿਲ-ਵਿੰਨੁਵਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗ-ਹੀਣ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਕੱਲੀਆਂ (ਛੁਟੜ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ) ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਸੀਆਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਈਆਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸੁੰਢੀ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਸੜੇ ਨਿਖਸਮੇ ਪਏ ਤਿਲਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਤਿਲ ਫੁਲਦੇ ਭੀ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲਦੇ ਭੀ ਹਨ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ, ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਲੀ ਵਿਚ ਤਿਲਾਂ ਦੀ

ਥਾਂ ਸੁਆਹ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਖਸਮ, ਮਾਲਕ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਂਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਖਸਮ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਗੁਰਬੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਖਸਮੇ ਪਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਆਦਿ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਾਹਬਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤਾਂ ਕਾਮਾਦਿਕ, ਸੌ ਔਗੁਣ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥
ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਦਰਿ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥
ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥
ਫਲੀਅਹਿ ਫਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਨਿਖਸਮੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿਕ ਵੈਰੀ ਘੇਰੀਂ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਤੇ ਦੁਖ ਦਬਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਖਸਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਭੁੱਲ ਕੇ, ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ
ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਆ ਖਸਮੁ ਸਮਾਲਿਆ ॥
ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਦੀਆ
ਇਨੀ ਨੇਤੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਖਸਮੁ ਛੱਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਡੁਬੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੈ ਬੋਹਿਥਾ ਵਿਰਲੈ ਕਿਨੈ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੦

ਸਾਧ ਜਨਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀਆਂ ਜੀਵ-ਇਸਤੀਆਂ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ, ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸਦਾ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਦੁਖ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜਮ-ਦੂਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਲੰਮੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ -

ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ ॥
ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੀ ਅੰਧਾ
ਤਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਪਰਾਣੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੦

ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਸੰਸਾਰਕ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਵਲੀਨ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ

ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਵੱਸ਼ ਫਲ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਥੇ ਸਾਕ-ਸਨਬੰਧੀ, ਧਨ-ਦੌਲਤ, ਮਾਣ-ਵਡਿਆਈ, ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ, ਕੁਝ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ -

ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥
ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕਠੇ ॥
ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਬਾਣੀਆ ॥ ੨ ॥
ਸੰਗਿ ਨ ਕੋਈ ਭਈਆ ਬੋਬਾ ॥
ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਛੋਡਿ ਵਵੇਸਾ ॥
ਕਰਣ ਕਰੀਮ ਨ ਜਾਤੇ ਕਰਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਿਉ ਘਾਣੀਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੧੯-੨੦

ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ ॥
ਨਾਨਕ ਬਾਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥ ੧੦ ॥

ਅਸਲ ਸੁਖ ਮਾਣਦੀਆਂ ਜੀਵ ਇਸਤੀਆਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਜ-ਮਈ, ਵਿਗਾਸ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਸਦਾ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਨੂਰ ਝਲਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਗੁਣਨਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਸਮਝੋ ਜਿਵੇਂ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰ ਤੇ ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹੋਣ (ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ ॥ ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ ॥)

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੀਆਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜੀਵ-ਇਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰ ਤੇ ਆਪਾ ਸਮਰਪਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਨਾਨਕ ਬਾਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ ॥) ਅੰਤਲੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੱਘਰ ਦੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਿਆਂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਗੇੜ ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਚ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਖੜੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ - ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਸਾਧੂ ਜਨ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪਤਲਾ ਪਰਦਾ ਪਾਸੇ ਕਰ, ਇਸ ਪਰਦੇ ਨੇ ਨੇੜੇ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਜੋ ਦੂਰੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਹਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੪

ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਈਏ, ਗੁਰੂ, ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸੰਤ, ਸਾਧੂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜਨਮ-ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਐਸਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ -

ਕੋਈ ਆਨਿ ਆਨਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਵੈ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਬਲਿ ਘੁਮਿ ਗਈਆ ॥

ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕੇ ਵਿਛੜੇ ਜਨ ਮੇਲੇ

ਜਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੮੩੬

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਮੰਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ ॥

ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ ਮੈ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ ॥

ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ ਚੰਚਲੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ ॥

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ ॥

ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੯

ਮੰਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਜੇਠ ਹਾੜ ਵਾਲੀ ਤਪਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪੇਹ ਮਾਘ ਵਾਲਾ ਕੱਕਰ ਤੇ ਪਾਲਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਇਹ ਬੜੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਭਲਾ, ਚੰਗਾ, ਸੁਹਾਵਣਾ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਮੰਘਰ ਮਾਹੁ ਭਲਾ) ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ (ਹਰਿ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ)। ਵਸਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸਾਰੀ

ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਭੁਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਵਾਚੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਸਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਾਪ, ਰਸਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਕੰਠ ਰਾਹੀਂ, ਹਿਰਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਉਠਦਿਆਂ, ਬੈਠਦਿਆਂ, ਚਲਦਿਆਂ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਡੋਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ, ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਨਾਲ, ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਨਿਹਚਲੁ ਪਿਰ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ, ਪਿਆਰਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਣਵਾਨ ਇਸਤੀ, ਸੂਝਵਾਨ ਜੀਵ ਇਸਤੀ ਇਕ-ਮਨ, ਇਕ ਚਿੱਤ, ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ, ਪਤੀ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। **(ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਰਵੈ ਮੈਂ ਪਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ ਭਾਵਏ)** ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਜਗਤ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਨਬੰਧ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ, ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਕੂੜ-ਅਧਾਰਤ ਹਨ, ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਚੰਚਲ ਹਨ, ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੀ ਚਤੁਰ, ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ, ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲਾ ਹੈ। **(ਨਿਹਚਲੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਣੁ ਬਿਧਾਤਾ ਚੰਚਲੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ)** ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਗੁਣ-ਗਾਇਨ, ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਟਿਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ, ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾਅ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾਅ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸਭ ਕਿਰਿਆ ਚੰਗੀ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। **(ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਗੁਣ ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੇ ਤਾ ਭਾਇਆ)** ਮਨ ਦੀ ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਗੀਤ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਅਨੰਦਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। **(ਗੀਤ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ਕਵੇ ਸੁਣਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ)** ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਰਜ਼ਾਅ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ **(ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ ਅਭ ਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ ॥)** ਸੋ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰਾਹੀਂ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 4 ਨਵੰਬਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪੁਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪੁਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।
ਮੈ ਨਾਹੀ ਪੁਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਯੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪੁਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੁਰਤਿ ਗੁਰੂ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਅੱਜ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ ਤੇ ਬਾਣੀ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਓਸਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਸੋ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭੇਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾਤਾਂ ਵੀ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ। ਜੋ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖੀ ਬਾਤ ਹੈ ਦੱਸਣੀ। 'ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ' ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਵਿਚਾਰ ਆਪਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਭੁਗੋਲ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅੱਟਾ ਸੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੇਰ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜੋ ਯਾਤਰਾ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੱਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਿਓ। ਕਈ ਬੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਓਥੇ ਗਏ, ਓਥੇ ਗਏ, ਓਥੇ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਏਨਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਕੁਛ ਸਫਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਾਗੂੰ, ਪੈਦਲ ਚੱਲੇ ਨੇ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਜਨ ਵਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਗਏ। ਤਿੰਨ ਸੌ, ਚਾਰ ਸੌ ਮੀਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ੇਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਹਾਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਰਿੱਛ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਚੀਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਬਘਿਆੜ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਰਾਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤਾ ਹੀ ਨਿਘਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਰੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛੋਹ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਜੰਗਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪਹਾੜ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ, ਉਸਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਸਫਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮਿਣਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ? ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚੌਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿ ਏਨਾਂ

ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਕੀਤੇ, ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਤਾ ਤਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਦੱਤਾ ਤਰੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੀ, ਕਿਸ ਮੰਡਲ 'ਚ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸੀ, ਆਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਥੂਲ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ? ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਧਰੁੰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਐਨਾ ਸਫਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੁਰੀ ਐਨੀ ਦੂਰ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਓਸਦਾ। ਨਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਅੱਟੇ-ਸੱਟੇ ਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਨਾ ਅਫਰੀਕਾ ਛੱਡੀ ਹੈ, ਨਾ ਯੂਰਪ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਪ ਹੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸੀ, ਓਸ ਥਾਂ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗਏ। ਓਥੇ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਲਾਈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੀ? ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਆ ਕੇ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਖਰੀ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਧਮਾ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੀ ਬੋਲੀ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ telepathy ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, telepathy ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਚਾਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਰਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ telepathy ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਹਰਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਸੱਪ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਾ ਤੇ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ telepathy ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ। ਰੱਸੇ ਪੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲਪੇਟੇ। ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨਿਆ, ਚਮੜੇ ਦੇ ਜੋੜੇ ਪਾ ਲਏ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੀ, ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖ ਲਈਆਂ। ਸੋ ਆਪ ਅੱਜ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਸੀ, ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਐਸੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਜਦੋਂ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੰਦਰ ਢਾਹਿਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਸਤਕਾਲਿਆ ਜਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਟੈਕਸਲਾ ਦਾ ਜੋ ਪੁਸਤਕਾਲਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਤੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਨ। ਮੁਹੰਮਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਐਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵੀ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ ਸਭ ਕੁਫਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਸਤਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ, ਓਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਜਾਲੀ ਗਈ। ਮਥਰਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਉਥੇ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਲ ਦਿਓ, ਇਕੱਲਾ ਰੱਖ ਲਓ। ਮੰਦਰ ਗਿਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੁਲਮ ਐਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਰ ਆਪਣੀ ਤਉਜ਼ਕੇ-ਬਾਬਰੀ 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਥੁਰਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਿਆ, ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਮਨ 'ਚ ਮੇਰੇ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਉਤੇ। ਪਬਲਿਕ ਲੜੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਲੇਕਿਨ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫਤਹਿ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਟੈਂਟ ਲਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਬੰਦਾ, ਇੱਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਤਲ ਕਰਾਇਆ, ਐਨਾ ਖੂਨ ਉੱਚਾ ਉਠਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ

ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਟੈਂਟ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਕਾਫਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੋਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਜੋਗੀ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇਧਰ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ। ਬੜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁੰਦੇ, ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਦੋਂ ਮਯੂਦੀਨ ਆਏ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਕੌਤਕ ਉਥੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜੋ ਸਾਗਰ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੀਰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਨਾਹੁੰਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ, ਉਹਦੇ ਮੁਰੀਦ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਪੀਰ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਦੱਸੀ। ਪੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਪਿਆਲਾ ਲੈ ਜਾਓ, ਭਰ ਲਿਆਓ, ਪਾਣੀ ਦਾ। ਇੱਕ ਪਿਆਲਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਓਸਨੂੰ ਭਰਨ ਵੇਲੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਪੜ ਪਾਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੜਫਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਆਪ ਗਿਆ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਤੇ ਉਸਨੇ ਉਹ ਪਿਆਲਾ ਵਾਪਸ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰਥ ਸੀ, ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੀਰਥ ਸਾਰਾ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਐਸੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੀਰ ਲੋਕ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸੀਗਾ। ਬੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਮਯੂਦੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋਗੀ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਓਸ ਕੋਨੇ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਔਸ਼ਧੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਡਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਓਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਹਾੜ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਰਫਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੈਠ ਗਏ, ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਚੱਲ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਵਲੀ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਹ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਮਾਤ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ

ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ਵਰਤਾਰਾ,
ਸਿੱਧ ਪੁੱਛਣ ਦੱਸੀ ਨਾਨਕਾ।

ਫਿਰਿ ਪੁੱਛਣਿ ਸਿਧ ਨਾਨਕਾ!

ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਵਰਤਾਰਾ?

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ /2੯

ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਉਥੇ ਹੁਣ ਕੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਮ ਧਰਮ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਵੇਂ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕ ਨੇ, ਚੇਲੇ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ? ਰਾਜੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ, ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 'ਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਭ ਸਿਧੀ ਇਹ ਬੁਝਿਆ

ਕਲਿ ਤਾਰਣਿ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ /2੯

ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬੁੱਝ ਲਿਆ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਆ ਗਿਆ ਨਾਨਕ।

ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ ਨਾਥ ਜੀ!

ਕੀ ਦੱਸੀਏ? ਸੱਚ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੂੜ ਦਾ ਅੰਧਿਆਰਾ ਮੱਸਿਆ ਪੈ ਗਈ ਪੱਕੀਓ ਹੀ। ਚਾਨਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ਨਾਥ ਜੀ! ਸਚ ਚੰਦਰਮਾਂ ਕੂੜ ਅੰਧਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ /2੯

ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਿਰਨ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ ਲੇਕਿਨ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ,

ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਚਿ ਕਾਲ ਕੂੜ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ ॥

ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ ॥

ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੂ ਰੁਤਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਜੇ ਰਪੈ ਕੂੜੈ ਸੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਮਃ ੧ ॥

ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥

ਗਿਆਨੀ ਨਚਹਿ ਵਾਜੇ ਵਾਵਹਿ ਰੂਪ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
 ਉਚੇ ਕੂਕਹਿ ਵਾਦਾ ਗਾਵਹਿ ਜੋਧਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਮੁਰਖ ਪੰਡਿਤ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਜਤਿ ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥
 ਧਰਮੀ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਗਾਵਾਵਹਿ ਮੰਗਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
 ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥
 ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ ॥
 ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਥ ਜੀ! ਸੱਚ ਦਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਨਿਰਜਿੰਦ ਰਸਮਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਲਬ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਪ ਬਣ ਗਿਆ ਰਾਜਾ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਨ ਖੋਹ-ਖੋਹ ਕੇ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰ ਲਏ, ਟੈਕਸ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ, ਜੇਜ਼ੀਏ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ, ਐਨਾ ਲਬ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਐਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਉਹ ਪਾਪ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਰਜਾ ਦੇ, ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਾੜ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ, ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ। ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਸਮਝਣਾ, ਆਪਣਾ ਸਮਝਣਾ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਜਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਹੁਣ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭੇਡ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸਾਈ ਵੱਢਦੇ ਨੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਢ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਪ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕਸਾਈਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜ ਗੱਦੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਨੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਜ ਗੱਦੀਆਂ 'ਤੇ ਕਸਾਈ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ,
 ਡਾਕੂ ਬਣ ਗਏ ਰਾਖੇ ਪਰਜਾ ਦੇ।

ਕਲਿ ਆਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ
 ਖਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ਗੁਸਾਈ।
 ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।
 ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨੁ
 ਕੁੜ ਕੁਸਤਿ ਮੁਖਹੁ ਆਲਾਈ।
 ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਇਦੇ
 ਨਚਨਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਭਾਈ।
 ਸੇਵਕ ਬੈਠਨਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚਿ
 ਗੁਰ ਉਠਿ ਘਰੀ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ।

ਕਾਜੀ ਹੋਏ ਰਿਸਵਤੀ ਵਢੀ ਲੈ ਕੇ ਹਕ ਗਵਾਈ।
 ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤ
 ਭਾਵੈ ਆਇ ਕਿਥਾਉ ਜਾਈ।
 ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਂਗੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੩੦

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਥ ਜੀ! ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ, ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੇਗਾਨਾ ਹੱਕ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕੁੱਤੀ ਮੁਹੀ ਆ ਗਈ। ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰਜਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਪਰਜਾ ਰੱਬ ਤੋਂ ਦੂਸਰਾ ਦਰਜਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ

ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਵਾੜ ਹੀ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਗ ਗਈ -

ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨੁ
 ਕੁੜ ਕੁਸਤਿ ਮੁਖਹੁ ਆਲਾਈ।

ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਓਧਰ ਰਾਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੇ ਤੇ ਪਰਜਾ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੇ, ਦੋਹੇਂ ਇੰਤਹਾ (extreme) ਦੇ ਉਤੇ ਨੇ। ਦੋਵੇਂ ਭੁੱਲੀਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਪਰਜਾ ਵੀ ਭੁੱਲੀਂ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਵੀ ਭੁੱਲੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ। ਜਿਹੜੇ ਆਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਗਿਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸੇਵਕ ਘਰਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਸੇਵਕ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਵੇ, ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਰਸੂਖ ਵੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਹ ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਹੀ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰੋਪੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਮੈਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਤੇ, ਤੇ ਸੇਵਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਘਰ 'ਚ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ। ਜਿਹੜੇ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਬੇਕਸੂਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕਸੂਰ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੇਸ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀਵਰਤਾ ਹੁੰਦੀ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦੀ। ਜੋ ਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਚੁੱਕ ਕੇ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਮਰਿਯਾਦਾ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਨੇ, ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਸਾਂਝ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੇ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਤੁਰੀ ਫਿਰੇ, ਪੈਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਦੱਸੀਏ, ਪਾਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ। ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ ਬਣ ਗਏ, ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥
ਕੁੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਰੁ ਚੰਦਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥ ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਘੁੱਪ ਹਨੇਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਨਾ ਮੱਠਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਮਸੀਤਾਂ 'ਚ ਰਾਹ ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੫

ਹੋਏਗਾ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸਾਰੇ। ਐਸਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ। ਕਿਉਂ ਟੁੱਟ ਗਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨੀਚ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਕਰਮ ਧਰਮੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਕਲੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਚੰਡਾਲ ਕੈ ਘਰਿ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੬੧

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੀਚਤਾ ਫੈਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੬੧

ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ। ਰਾਜੇ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮ, ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਅਫਸਰ, ਇਹ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੁਖਬਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦਾ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਬੜਾ ਧਨ ਹੈ, ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖਿੱਚ ਦੇਵੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਨ ਹੀ ਧਨ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤੰਗੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਲੈ ਜਾਓ ਫੜ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਕਿਵੇਂ ਧਨ ਕਢਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਬੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਖੀ ਹੈ ਇਹ। ਮਹਾਰਾਜ

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ ॥

ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਤੇ ਹਾਕਮ ਕੁੱਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹ ਝਪਟਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਚਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਲੁੰਦਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ। ਉਹਦਾ ਧਨ ਵੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਤੁ ਪਿਤੁ ਕੁਤਿਹੋ ਚਟਿ ਜਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਹਾਕਮ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ ਕੁੱਤੇ ਉਹਦਾ ਖੂਨ ਆਪ ਚੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 'ਜਿਥੈ ਜੀਆਂ ਹੋਸੀ ਸਾਰ' ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੁੱਛ ਹੋਈ ਉਥੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵੱਢੇ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਪਰਜਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ, ਮੁਕਦਮ ਨੇ, ਇਹ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਨ ਮਾਲ ਲੁੱਟ ਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ ਦੀ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਰੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਚੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਹਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ ਆਗੂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਭੇਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ, ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ, ਮਰਿਆਦਾ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੇ, ਕਦੇ ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਇੱਕ ਸੰਤ ਹੋਏ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਦਾਸ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਫਿਰ ਕੇ ਇੱਕ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿਣਿਆ ਕਿ 33,200 ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਨੇ, ਜਿਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ 33000 ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਏਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਖਿਆਲ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਪਰਜਾ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ 'ਤੀ,

ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਥ ਜੀ! ਜਿਹੜੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇੜ੍ਹੀਣ ਆਗੂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਲੈ ਲਈਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਭਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਖੰਡ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਖੰਡ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖੇ ਨੇ -

ਜਤੀ ਸਤੀ ਚਿਰਜੀਵਣੇ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ।
 ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਰਿਖੀਸੁਰਾ ਭੈਰਉ ਖੇਤ੍ਰਪਾਲਿ ਬਹੁ ਮੇਲੇ।
 ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਅਪਸਰਾ ਕਿੰਨਰ ਜਖ ਚਲਿਤਿ ਬਹੁ ਖੇਲੇ।
 ਰਾਕਸਿ ਦਾਨੋ ਦੈਤ ਲਖ ਅੰਦਰਿ ਦੁਜਾ ਭਾਉ ਦੁਹੇਲੇ।
 ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੋ ਡੁਬੇ ਗੁਰੂ ਸਣੇ ਬਹੁ ਚੇਲੇ।
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਇ ਨ ਦਿਸਈ ਢੂੰਡੋ ਤੀਰਥਿ ਜਾਤੀ ਮੇਲੇ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੬

ਸਭ ਹਉਮੈ ਹੀ ਹਉਮੈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਕ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਭੈਰੋ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਖਿਆਲ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਮੱਤ ਨੇ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਾਰਨਾ ਨੇ। ਸੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੋ ਡੁਬੇ ਗੁਰੂ ਸਣੇ ਬਹੁ ਚੇਲੇ।

ਅਸੀਂ ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ, ਯਾਤਰੂ ਜਿਹੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਢੂੰਡੇ, ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ -

ਡਿਠੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਿ ਸਭਿ
 ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰਿ ਕਉਮਿ ਕਤੋਲੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੬

ਪੀਰਾਂ-ਪੈਕੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਬਦਲਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ-

ਅੰਧੀ ਅੰਧੇ ਖੂਹੇ ਠੇਲੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੬

ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਹਾਲ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ।

ਬਾਬਾ ਆਖੇ : ਨਾਥ ਜੀ! ਸਚੁ ਚੰਦਮਾਂ ਕੂੜੁ ਸੰਸਾਰਾ।

ਪਾਪ ਗਿਰਾਸੀ ਪਿਰਥਮੀ

ਧਉਲੁ ਖੜਾ ਧਰਿ ਹੇਠ ਪੁਕਾਰਾ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੬)

ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਕੀ ਇੱਥੇ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਪਾਪ ਗਿਰਾਸੀ ਪਿਰਥਮੀ

ਧਉਲੁ ਖੜਾ ਧਰਿ ਹੇਠ ਪੁਕਾਰਾ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੬)

ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਧੌਲ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਫਰਿਆਦਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਐਸ ਵੇਲੇ -

ਬੰਮੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਧੁ ਬਿਨੁ

ਸਾਧੁ ਨ ਦਿਸੈ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਕੋਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੩

ਸਾਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਧ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਤ ਬਣਾਉਣ ਆਏ ਸੀ, ਸਾਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਜੁਲਮ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਧ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਧੌਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਡਰ ਗਏ, ਚੰਗਿਆਈ ਸਾਰੀ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਸੁਸਾਇਟੀ 'ਚੋਂ, ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਛੁਪ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ, ਹੁਣ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਓਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੇਖੋ, ਦੋ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਬਹਿ ਜਾਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਇਕੱਲੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਖਾਵੇ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਪੀਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਠੀਕ ਰੱਖਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਮੱਤ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਪਰਜਾ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਦਰਾਂ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਜਗਤ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?

ਸਿਧ ਛਪਿ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀ

ਕਉਣੁ ਜਗਤਿ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੯

ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਥੇ ਮਾੜੇ-ਮੋਟੇ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਸੁਲਫਾ ਪੀਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਨਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਠੇ ਦੀ ਸੁਆਹ ਹੋਰ ਮਲ ਲੈਣੀ ਹੈ ਉਤੇ, ਕੋਸਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਜਟਾਵਾਂ ਬਣਾਂ ਲੈਣੀਆਂ। ਵਿੱਚ ਜੁੱਠਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਜਗ ਸਾਰਾ ਜੀ,

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੋਂ।

ਇੱਕ ਦੇ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਜਗ ਡੁੱਬ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣੀ, ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਿਆ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੇਡਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੰਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਪ-ਹੁਦਰਾ ਜੀਵਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਸੰਪਰਦਾ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਉਹਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਗਿਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਾਰ-ਉਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼। ਸੋ ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਵਿਚਾਰ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਆਇਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਚਾਲੀ-ਬਿਤਾਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਇਕ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਉਮਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਅਸੀਂ ਦਸ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਅਨੁਭਵ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਹ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ। ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਆਹ ਧਰਮ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਝਗੜਾ ਝਾਟਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੜੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਭਗਤੀ ਕਰ ਲਏਗਾ? ਕੋਈ ਲੰਘ ਜਾਏਗਾ ਪਾਰ? ਕੀ ਸਾਧਨ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸਿਖਾ, ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆ, ਨਿਉਲੀ, ਧੋਤੀ, ਬਸਤੀ, ਕਪਾਲੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਤਾਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਬੜੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਦੱਸ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾ, ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ; ਜੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਕੁੰਡਲੀ ਨੂੰ ਜਗਾਵੇ ਤੇ ਛੇ ਚੱਕਰ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੰਨਦਾ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹੈ

ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖੁਰਾਕ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਆਚਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਇਕਾਂਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਾ ਆਵੇ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਸਰੀਰ ਢਕਣ ਵਾਸਤੇ। ਕੋਈ ਛੱਤ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਲੋੜਾਂ ਤਾਂ ਹਟੀਆਂ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਕਰਨ ਵੀ ਲਗ ਜਾਏ, ਨੌਂ ਸੌ ਨੜਿਨਵੇਂ ਤਾਂ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਣ ਸੁਣਾ ਕੇ। ਤਾਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ, ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਹੀ ਨਹੀਂ। ਖੁਰਾਕ ਕੀ ਹੈ? ਡਾਲਡਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੱਤਿਆ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਅੰਨੁ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਡਾਕਟਰ ਆਏ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਆਏ ਸਾਰੇ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਪੰਤ ਨਗਰ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਣਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਦੇਸੀ ਕਣਕ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ 21% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਕਣਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲਿਆਣ ਕਣਕ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ 11% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੈ, ਯਾਨਿ 10% ਘਟ ਗਈ। ਪੁਰਾਣੀ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਲਿਆਣ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਬੀਜ ਕੱਢੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 8% ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਤੇ ਜੇ ਹੁਣ ਦਸ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਅਨਾਜ 'ਚ ਘਟ ਗਈ। ਐਨੀ ਹੀ ਤਾਕਤ ਗੰਨੇ 'ਚ ਘਟ ਗਈ, ਗੁੜ 'ਚ ਘਟ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁੜ ਖਾਂਦੇ ਸੀ ਲੋਕ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਿਹਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ। ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ, ਹੁਣ ਗੁੜ 'ਚ ਤਾਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚੀਨੀ ਬਣ ਗਈ, ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਈ ਚੀਨੀ, ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ 10% ਯੂਰੀਆ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਯੂਰੀਆ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਧ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵਿਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਮੇਰੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਭਰ ਗਈ, ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਬੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ,

ਡਾਕਟਰ ਵਿਹਲੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ। ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਏਗਾ ਕਰੜੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ, ਕਪਾਲੀ, ਬਸਤੀ ਆਦਿ ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬੰਦਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਰਦਾ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦੇ ਓਂ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਾਰੋਂਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਫਿਰਦੇ ਓਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਮਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੁਕੇ ਪਏ ਨੇ -

ਦੇਸ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਇਆ
ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈ ਆਇਆ।

ਮਨ ਤਾਂ ਸਾਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧਨਾ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਓਂ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਾਨਕ! -

ਨਾਨਕ ਸਾਗਰੁ ਦੁਤਰੁ ਕਹੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੮

ਦੁਤਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤਰਿਆ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਦਸ ਉਹਨੂੰ ਪਾਰ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਾਂਗੇ -

ਚਰਪਟੁ ਬੋਲੈ ਅਉਧੁ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੇ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਰਪਟ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਤਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੂੰ ਕਿ ਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਮੱਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਦੁਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਇਹ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਲੰਘਾ ਨਾ ਸਕੇ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਮਤ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ, ਸੇ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਜਿਹੜਾ ਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਲੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਦੁਤਰ? ਜਿਹੜਾ ਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸੋ ਤਾਰੋਂਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਤੁਹਾਡੇ ਜਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਨੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਤਾਰਦੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਰਤ ਹੈਗੀ ਹਉਮੈ ਦੀ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰਤ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਉਨਮਨੀ ਸੁਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਤਮ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੁਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਬੁੱਧੀ 'ਚੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਕ ਬੁੱਧੀ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਬੱਚੇ ਪਾਲਦਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਾ, ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਖਾਣੇ ਜੀ,
ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰੀਐ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚਰਪਟ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਕ ਸੁਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੮

ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓਂ ਨਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਤਾਂ ਲੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਡਾ ਇਹ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਈਰਖਾ, ਬਖੀਲੀ, ਹੰਕਾਰ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਲੰਘਣ ਦਾ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਆਦਰਸ਼ਕ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਹੋਣ ਸਾਧੂ। ਪਕੜ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗੁਹੁ ਕਰੈ ॥
ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੨

ਹਰ ਵਕਤ ਜਪ ਦੀ, ਤਪ ਦੀ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਾਂ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਓਹੀ ਮਿਲਾਈਂ ਜਿਹੜਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਿਆ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਵੇ। ਉਹ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਨੇ।

ਪੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥
ਸੇ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੨

ਸੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾ ਸੋਚੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ, ਉਥੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਗਏ, ਕੋਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਬਣ ਗਏ। ਕੋਈ ਅੱਗ ਸੁੱਟਣ ਲਗ ਗਏ। ਕੋਈ ਉਤੋਂ ਅੱਗ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੋਲੇ ਤੋੜ-ਤੋੜ ਸੁੱਟਣ ਲਗ ਗਏ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਿਲਕੁਲ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪਾਂ ਵੀ ਕੁਛ ਦਿਖਾਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਖਿੱਚ ਲਈ, ਦੜਮ-ਦੜਮ ਥੱਲੇ ਗਿਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਉਡਦੇ ਸੀ। ਲੰਮੇ ਗਿਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਕਤ। ਸ਼ੇਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਅਸਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਸੱਪ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕੀਤੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਸਿੱਧ ਭੰਗਰਨਾਥ ਨਾਮ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਾਂ? ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ? ਦੇਖੋ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਧਰਤੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਦਲ ਲਵੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਮਰਿਆਦਾ ਬਦਲ ਲਵੇ। ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਭੰਗਰਦਾਸ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾ ਕਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਡਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੜਾਵ ਵਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕੀਤੀ, ਖੜਾਵ ਨਾਲ ਹੀ ਉਡ ਗਈ। ਜਾ ਕੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਸਿਰ 'ਚ ਵੱਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਡਾਂਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਦਮ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਡਣ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿਰ 'ਚ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਖੜਾਵ ਕੁੱਟਦੀ-ਕੁੱਟਦੀ ਉਸਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲੈ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਝੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਖੜਾਵ ਸਿਰ 'ਚ ਦੜਾਕ-ਦੜਾਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮਲੁਕ ਦੇ ਕੇ ਝੁਕ ਗਿਆ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ। ਐਨਾ ਕੱਟੜਪੁਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਚ। ਟਟਿਆਣਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੀ ਐਨੀ ਨਫਰਤ ਸੀ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਮੰਗਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਸੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨਾਂ ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦੇ ਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਰਾਸ਼ਨ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਗਲਤ ਨੇ ਭਾਈ, ਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਅਸੀਂ ਸੁੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਕਾਂਤ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਵੋਗੇ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਬਿਨਾਂ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਉਲਝਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ

ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

'ਚਲਦਾ.....!'

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - <https://www.awdio.com/Ratwara-Sahib>

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨ ਕੀਆ

(ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ-23 ਨਵੰਬਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੋ। ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਦਿਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਸੂਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਕੇਵਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀਆਂ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਉਤੇ, ਮੰਚ ਦੇ ਉਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਵਜੂਦ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਖੰਡਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਲੇਖੇ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਉਠਣਾ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਆ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਰੱਬ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਬੰਧ (connection) ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ, ਉਹ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਫੁਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਾਣ ਗਏ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ। ਜੇ ਭਲਾ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੌਣ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਜ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਪਾਠ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ, ਕੇਵਲ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਸਕੇ। ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਬੇਅੰਤ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਅ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ (universal) ਬੰਦੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ। ਅਸੀਂ ਰੋਲ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੱਢ ਸਕੇ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਲਈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਜਿਹਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਸੀ, ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਚਾਰੀ ਸੀ। ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਕੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਗੁਟਕਾ ਖੋਹ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਇਹਨੂੰ। ਕਿੱਡੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਹਰ ਗੱਲ 'ਚ ਤੰਗਦਿਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤਾਲੀਮ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋ ਗਏ ਅਸੀਂ। 100%, ਟੁੱਟ ਗਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਬਣ ਗਿਆ ਧਰਮ ਦਾ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (Universal approach) ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ, ਸੀਮਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਡੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਉਡਾ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਹੀ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਉਹ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਸੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਖੋਜ ਕਰੋ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਖੋਜੋ ਤੇ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਅੰਕਿਤ ਕਰੋ ਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੁਲ ਜਾਓਗੇ। ਉਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਲਾਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ, ਉਹ ਆਪ ਅਛੂਤ ਸੀਗੇ। ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਜਿਵੇਂ ਡਿਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੀਐਚ.ਡੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਸ ਬਣ ਗਈ, ਕਲਾਸ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਬਣ ਗਈ। ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਗਈ।

ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਦਾਤੂ, ਦਾਸੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀ ਐਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਗਏ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਚੋਣ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ, ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ। ਕੋਈ ਔਖੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝ ਗਏ। 235-36 ਸਾਲ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਲੇਕਿਨ ਸਮੇਂ

ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਏ ਜਿੱਥੋਂ ਕੱਢੇ ਸੀਗੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਜਾ ਗਿਰੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਉਹਦੀ ਗੌਰਵਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਕਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਲੀਹ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਡ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਜੇ ਸੱਚ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧੱਕਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਰੀਬ 'ਤੇ ਧੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਪਾਸੇ ਖੜੋ। ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਖੜ ਜਾਓ। ਜੇ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚਿਤਵਨੀ ਚਿਤੋ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਬਿਤੁ ਤੈਸਾ ਹੋਇ ਵਰਤੈ

ਅਪਨਾ ਬਲ ਨਹੀ ਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੯

ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਓਨੀ ਕੁ ਵਰਤੋ, ਆਪਣਾ ਬਲ ਨਾ ਹਾਰੋ। ਲੇਕਿਨ ਸੱਚ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਝੂਠ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਓਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾ ਤਿਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਜੰਝੂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸੁੰਨਤਾਂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਰੇਖਾ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਓ, ਆਹ ਧਾਰ ਲਓ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਚੌਰ ਤੇ ਤਖਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਹਦੀ ਬਾਤ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਚੌਰ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਤਖਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਏਗਾ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲਿਆ ਜੀ, ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਚੱਲਿਆ, ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਐਉਂ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਸੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਕੁਛ ਹੋਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗਣ ਕਿਤਾਬ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਐਡੇ ਉਚੇ

ਖਿਆਲ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਗੁਲਦਸਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਲਦਸਤਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਪਰੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਉਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਜੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਮਨ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬੰਧਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ, ਜੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਆਚਰਣ ਦੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੇਸ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ ਉਗਾਓ, ਦਵਾਈਆਂ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ। ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਕਰਨਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ, ਉਹੇ ਜਿਹੇ ਰਹੋ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਖੋਜ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।

ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਓ -

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਓ, 'ਹੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ। ਹੇਰ, ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਓ ਤੇ ਫੇਰ ਬਦਲੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਕਟਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ, ਕੁਛ ਕਹੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਲਓ, ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਪੁੱਛ ਲਓ ਕਿ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ, ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਕਹੀ ਹੈ। ਰਲਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਠੀਕ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਹੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ

ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉਲਟ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੌਣੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬੜਾ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਸ ਸਮੇਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੱਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਐਉਂ ਕਹਿ ਲਓ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਪਾਗਲ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਭੂਮੀਆਂ ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਾਨੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ। ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਾਲਪੋਰਸ ਦੇ ਉਤੇ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੌਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਲਾਇਨ ਲਾ ਲਈ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬਨਾਰਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਜਾਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਾਇਨ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਨਿਜ ਧਰਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਿਲਕ 'ਤੇ ਜੰਝੂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ 'ਚ। 33 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਸਵਾਬ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਨੇ ਕਾਫਰ ਰੱਬ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਐਨੇ ਮੋਮਨ ਬਣਾ ਲਏ। ਭਟਨੇਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, 29000 ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ, ਰੂੰ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ। ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਲੱਕੜੀਆਂ ਗੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ, 29000 ਬੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਲੀਆਂ ਗੱਡ ਦੇਈਏ, ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਈਏ ਬੱਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਾਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ। ਹਿੱਲਣ ਜੁੱਲਣ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ, ਰੂੰ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ। ਇਕ

ਦਮ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਅੱਗ ਲੱਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, 29000 ਬੰਦਾ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ, ਤੁਰਕੀ ਤੋਂ ਤੈਮੂਰ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਸੀ ਡੇਢ ਲੱਖ ਦੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖੋ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਆਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਲੜਕੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਭ ਲੈ ਜਾਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ, ਡੇਢ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਲੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਲੁਟੇਰਾ ਲੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੌਲਤ ਲੈ ਗਏ ਇਹਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੈਮੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਤ ਲੱਖ ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਮੈਂ ਮੋਮਨ ਬਣਾ ਲਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮਹਿਮੂਦ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਸੀ ਉਥੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨਾ ਕਿਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਨਾ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 80 ਕਰੋੜ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੌਂ ਮਣ ਛੇਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। 80 ਕਰੋੜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਪੰਜ ਸੌ ਰਾਜ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਸੌ ਸਾਲ 'ਚ ਬਣਿਆ। ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਹੀ ਉਹਨੇ ਬਾਰੂਦ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ, ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਇਹਦੇ ਥਾਂ 'ਤੇ। 1266 'ਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਸੀ, ਭਿਲਸਾ ਦਾ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਤੇ ਸਮਸ਼ਦੀਨ ਗੌਰੀ ਨੇ ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, 72 ਕਰੋੜ ਦੇ ਹੀਰੇ ਇਸ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗੇ ਢਾਹੁਣ ਵੇਲੇ। 315 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਮੰਦਰ ਅੱਧੇ ਕੋਹ ਲੰਬਾ, ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਿਆ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ 25000 ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਅੱਜ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪਾ ਲੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਸਮ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ 11000 ਬੰਦਾ ਬਗਦਾਦ ਭੇਜਿਆ, ਖਲੀਫਾ ਹਰਨਸ਼ੀਦ ਦੇ ਗੁਲਾਮ

ਬਣਾ ਕੇ। ਏਮਨਾਬਾਦ 'ਚ ਗਿਆ, 16000 ਕਤਲ ਕਰਾਏ, ਅਬਦੁੱਲ ਰਜ਼ਾਕ ਆਇਆ 700 ਸੰਮਤ 'ਚ, ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਬਹਿਸ਼ਤ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਲੋਕ ਐਨੇ ਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਉਥੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਕਰਨੇ, ਜੌਹਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀਰੇ-ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਉਹਨੇ ਤਾਰੀਫਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਲਿਖੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਆਇਆ ਜਿਹਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਕੋਲ ਗਊ ਮਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਹਨੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੋਬਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ-

ਗੰਗਾ ਕੀ ਲਹਰਿ ਮੇਰੀ ਟੁਟੀ ਜੰਜੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੨

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ 4 ਲੱਖ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਮੋਮਨ ਬਣਾਏ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਦੋ ਲੱਖ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਕਤਲ ਕਰਾਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਯੁੱਗ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਸੀ, ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਧਰਮ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਦ ਬੰਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਧਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਬੱਕਰਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਬੱਕਰਾ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ? ਭਾਈ ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੇਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਕਰ ਦਏਂਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਧਾਰ ਲਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਗਲਤਫਹਿਮੀ 'ਚ ਨਾ ਰਹਿਓ। ਪੁੰਦ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਪੁੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਗਏ, ਵੀਹ ਗਜ਼ 'ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਤਿੰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਬਲਬ, ਤਿੰਨੋਂ ਜਾਲੇ ਹੋਏ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਵੇ, ਬਦਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ। ਪੁੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁੰਦ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ

ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੧

ਚਾਨਣਾ ਲਿਆਂਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜੋ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਖੀ ਰੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਦਾ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਣਾ ਕੀਹਨੇ ਸੀ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਸਮਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਬੇਬਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਜਗ ਤੇ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਪ ਦਾ,
ਰੋਣਾ ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਦੁਖੀ ਦਾ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਕੌਣ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬ ਦੀ ਗੱਲ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਚਹਿਰੀ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਹਟ ਗਏ ਸੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਰਟ ਜਾਈਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਕੋਈ ਰੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਐਸੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸੀਲਿੰਗ 'ਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਖਤਿਆਰ ਹੋਰ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਧੱਕਾ-ਧੋੜਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਅਣਜਾਣਪੁਣਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਸੀ, ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਸੀ ਓਨੇ ਧਰਮ। ਇੱਕ ਘਰ 'ਚ ਦਸ ਬੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ ਪਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਆਏ ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਗੇ ਆਪ। ਤਪਸਿਆ, ਤਤਕਿਸ਼ਾ, ਤਿਆਗ ਬਹੁਤ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੁਛ ਲਿਖੀ ਜਾਣ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇ ਉਚੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੋਕਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ। ਇੱਕ ਧਰਮ ਚਲਾਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਧਰਮ, ਇਸਲਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬਦਲਾਵ ਆ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੱਲਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਜੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੁਰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਮਦੀਨੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਇਹ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਮਕਾਂਡ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਹਾਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਬੰਦੇ ਓਹੀ ਸੀ, ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਜੋ ਤਸ਼ਰੀਹ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਮਾਇਆਨੇ ਸੀ ਉਹ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਫਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ ਜਿਹੜਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਫਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨਮੁੱਖ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਨਮੁੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਮਨਮੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੭

ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਹੋਏਗਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ, ਕਾਫਰ ਹੋਏਗਾ। ਸੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਹੋਏ ਤੇ ਚਾਰ ਖਲੀਫੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ - ਅੱਬੂਬਕਰ ਸਦੀਕ, ਉਮਰਫਾਰੂਕ, ਉਸਮਾਨ ਗਨੀ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਫੇਰ 72 ਖਿਆਲ ਹੋ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਬਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ। ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ (circle) ਜਿਹੇ ਬਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਸੁੰਨੀ ਹੋ ਗਏ, ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ

ਹੀ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਕਉਮਿ ਬਹਤਰਿ ਸੰਗਿ ਕਰਿ
ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਪਸਾਰਾ।
ਰੋਜੇ, ਈਦ, ਨਿਮਾਜਿ ਕਰਿ
ਕਰਮੀ ਬੰਦਿ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੦

ਕਰਮਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੀਹ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੋ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣੇ ਮਾੜੇ ਨੇ? ਨਹੀਂ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ। ਵਰਤ
ਰਖਣੇ ਮਾੜੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ
ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਖਾਵੇ ਉਹ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਲੰਕਾ 'ਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੇ
ਕਿ ਇਸਨੇ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ
ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਵਰਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਰੋਜ਼
ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ
ਤਿੰਨ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਭੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ
ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ
ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਤੁਸੀਂ 30 ਦਿਨ ਰਖਦੇ ਓ, ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ
ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਬੰਧਨ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਦੋ ਈਦਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ,
ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਰੱਬ ਯਾਦ ਕਰਨਾ
ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚਾਹੇ ਭੁੱਲੇ ਰਹੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ। ਉਹ ਪੰਜ ਜ਼ਰੂਰ
ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਮੋਮਨ, ਨਾ ਕਰਿਆ
ਤਾਂ ਕਾਫਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਬੰਦੇ, ਸੰਗਲ ਨਾਲ
ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।

.....ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰਾ।
ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ, ਅਉਲੀਏ,
ਗਉਸ, ਕੁਤਬ ਬਹੁਤ ਭੇਖ ਸਵਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੦

ਬੇਅੰਤ ਭੇਖ ਬਣ ਗਏ। ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਭੇਖ,
ਪੈਕੰਬਰਾਂ ਦਾ ਹੋਰ, ਗਉਸ ਦਾ ਹੋਰ, ਕੁਤਬਾਂ ਦਾ ਹੋਰ,
ਅੱਡ-ਅੱਡ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਏ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ
ਗਏ।

ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਢਾਹਿਕੈ
ਤਿਹਿ ਠਉੜੀ ਮਾਸੀਤ ਉਸਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੦

ਇੱਕ ਰੱਬ ਦਾ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਜਾ ਰੱਬ ਦਾ
ਮੰਦਰ ਉਸਾਰ ਲਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਦਿਲ ਟੁੱਟੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ
ਢਾਹੁੰਣਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ।
ਰੋਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਕਿਤੇ। ਉਹਨੂੰ ਢਾਹੋ, ਢਾਹੁੰਣ ਤੇ

ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਗਲਤੀ
ਕਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਿੰਨ
ਹਜ਼ਾਰ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ,
ਜਿਹਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੱਤ
ਅਜੂਬੇ (seven wonders) ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੇ।
ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਢਾਹ ਕੇ ਖਤਮ
ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਰਨਿ ਗਉ ਗਰੀਬ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪਾਪੁ ਬਿਬਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੦

ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦਾ ਦਿਲ ਦੁੱਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ
ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਪਰ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹਰੇਕ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੈ।

ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ

ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੁਖੀ (ਕਬਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ)

ਕਾਫਰ ਮੁਲਹਿਦ ਇਰਮਨੀ ਗੁਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਣਿ ਦਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧/੨੦

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀ ਇਹ ਸਾਰੇ
ਲੜਨ ਲਗ ਗਏ। ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੜਨ ਲਗ ਗਏ। ਰਾਜ ਪਿੱਛੇ
ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਲੜਦੇ ਆਏ ਨੇ, ਔਰਤ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਲੜਾਈਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ 'ਚ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਯਾਦ ਨੇ।
ਇੱਕ ਤਾਂ ਦਰੋਪਤੀ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ
ਯੁੱਧ ਉਹਦੇ 'ਚ 45 ਲੱਖ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਪਿਆ। ਬੜੀ
ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਰਾਵਣ ਨਾਲ
ਹੋਈ ਸੀ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ
ਤੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਲੰਕਾ ਗਵਾਉਣੀ ਪਈ ਉਸਨੂੰ, ਫੌਜ
ਮਰਵਾਉਣੀ ਪਈ ਉਸਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਹੁਣੇ
ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅੱਠ-ਸੱਤ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ
ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ, ਪਦਮਨੀ ਸੀ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ
ਦੀ, ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਰਤ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ
ਗਿਆ ਓਸ ਲੜਾਈ 'ਚ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰਾਜਪੂਤ
ਮਾਰਿਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਮਾਰਿਆ
ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਦਾ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ
ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਅੱਗ 'ਚ ਜਲ ਕੇ ਮਰ ਗਈਆਂ।
ਇੱਕ ਮਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ,
ਸਿਰਫ ਉਹ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਘੋੜੇ ਸਾਰੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਰ
ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ। ਹੀਰੇ-
ਜਵਾਰਾਤ ਸਭ ਜਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ
ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਦਮਨੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਢੇਰ ਵਲ
ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈ, ਪਦਮਨੀ
ਨੂੰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਚਲ ਕੁਮਾਰੀ ਸੀ ਰਾਜੇ ਭੱਟੀ ਦੀ,
ਭਟਨੇਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੜਕੀ; ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੜਾ ਯੁੱਧ

ਹੋਇਆ। ਯੁੱਧ ਇਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਧਰਮ ਦੀ -

ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਣਿ ਪੁਭੁ ਆਪੇ ਹੋਆ।
ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮਿ ਆਪਿ ਆਪੇ ਲਿਖਣਿਹਾਰਾ ਹੋਆ।
ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਅੰਧੇਰੁ ਹੈ ਖਹਿ ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਲੋਆ।
ਵਰਤਿਆ ਪਾਪੁ ਜਗਤੁ ਤੇ
ਧਉਲ ਉਡੀਣਾ ਨਿਸਦਿਨੁ ਹੋਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੨

ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ, ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਈ, ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਵਧੇਗਾ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹੇਗੀ, ਧਰਮ ਘਟੇਗਾ, ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜੇਗਾ, ਮੌਸਮ ਦਾ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜੇਗਾ। ਬੇਮਤਲਬੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣਗੇ, ਭੁਚਾਲ ਆਉਣਗੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਆਫਤਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ 'ਚੋਂ'। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਸੁਖੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਡੋਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੂਤ ਜਿੰਨਾਂ ਹਿੱਲ ਜਾਵੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਸਤਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਜੁੜ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਧਉਲ, ਧਉਲ ਤੋਂ ਹੁਣ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਹੁੰਦਾ -

ਵਰਤਿਆ ਪਾਪੁ ਜਗਤੁ ਤੇ
ਧਉਲ ਉਡੀਣਾ ਨਿਸਦਿਨੁ ਹੋਆ।
ਬਾਝੁ ਦਇਆ ਬਲਹੀਣ
ਹੋਇ ਨਿਘਰ ਚਲੇ ਰਸਾਤਲਿ ਟੋਆ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੨)

ਦਇਆ ਉਡ ਗਈ। ਮਾਂ ਸੀ ਦਇਆ ਧਰਮ ਦੀ, ਜੇ ਮਾਂ ਚਲੀ ਗਈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਥਾਉਂ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਨਿਆਣਾ ਸੀ।

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩

ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਂ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਧੌਲੁ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਗਰਣ (ਧਸਣ) ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ।

ਖੜਾ ਇਕਤੇ ਪੈਰ ਤੇ ਪਾਪ ਸੰਗਿ ਬਹੁ ਭਾਰਾ ਹੋਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੨

ਭਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਤੁਲਨ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸਹੀ। ਪਾਪ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ

ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਥੰਮੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਧ ਬਿਨੁ
ਸਾਧੁ ਨ ਦਿਸੇ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਕੋਆ।
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੨)

ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਗਈ -

ਧਰਮ ਧਉਲੁ ਪੁਕਾਰੇ ਤਲੈ ਖੜੋਆ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੨

ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਥੰਮ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧੂ ਘਟ ਜਾਣਗੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਚੋਰ ਡਾਕੂਆਂ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਖੋਹ ਖਿੰਝ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਰੋ, ਖੋਹੋ, ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰੋ, ਧਰਮ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਧੋਖੇ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਮਿਲਾਵਟਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਵਰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਟਣੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਲਓ, ਕੱਪੜਾ ਲੈਣ ਜਾਓ, ਕੀ ਪਤਾ ਕੀ ਦਿੱਤਾ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਚਿੰਬੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਰੇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੱਪੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ ਗਲਤ। ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਹੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਧ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੋਈ। ਸਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਥੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ। ਸਾਧੂ ਥੰਮ ਕੇ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ। ਜਿੰਨੇ ਏਰੀਏ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਓਨੇ ਏਰੀਏ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਧੂ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਨੂੰ ਨੇ? ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ। ਐਵੇਂ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੰਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਮੇਲ

(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਤੌਰ ਕੇ ਭਗਤੀ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾ -

ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਅੰਗ - 749

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 17 ਜੂਨ, 1918 ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਰੀਰ ਹੀ ਜਸ਼ਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾਲ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਸਮਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨਾ ਖਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - 529

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਪਣੇ ਪੈਰ ਚਿਤਰ ਛਡਦੇ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਚਲ ਰਹੇ ਕਾਲ ਦੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਜੀਵਨ ਝਾਕੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ 4 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀ.ਜੀ. ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਿੱਤਰ

ਜੀਵਨੀ ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸਨ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸਪੁੱਤਰ ਨੇ ਅਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਸਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਜੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁਢਲੀ ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਧਮੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਆਪ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਥਿਆ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਟਕ ਰੋਕ ਟੋਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੁੜਵੇਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗਾਈ ਸਕੂਲ ਪਾਇਲ (ਨਗਰ ਤੋਂ 6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ) ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੀਰੀਸਨ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਟੈਲੀਪੈਬੀ ਰਾਹੀਂ ਅਗੰਮੀ ਖਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੋਲਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਆਪਣੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ।

ਜਿਸ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਜਰੂਰ ਹੀ ਉਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਘਰਾਣਾ ਗੁਰਸਿਖੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਭਾਈ

ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਬਿਬੇਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਵੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਆਪ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸੀ, ਆਪ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਸਤਸੰਗੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਮਿਲਾਪ ਸਮੇਂ ਅਗੰਮੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੋਏ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਹੂ-ਬੂ-ਹੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ) ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਅਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਅਜੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਤ ਸਨ ਉਹ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਤਪ ਵਾਲੇ ਸੀਗੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਜੇ-ਜਿੱਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਸੁਣਿਐ ਤੁਰ ਜਾਂਦੈ ਘਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਘਰਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਕਿਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੋਣੈ, ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ, ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੇਫਿਕਰ ਸੀਗੇ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੋਲਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐਵੇਂ ਈ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਐ। ਸੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦੈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਗਏ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ, ਜਦ ਢੱਕੀ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੱਕੀ ਵਿਚ। ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ

ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਫੇਰ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਦ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ। ਉਹ ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਤੱਕੜੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਧੀ ਸਨ, ਛੇ ਬੋਰੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਬੋਰੀ, ਛੇਵੀਂ ਬੋਰੀ ਤੇ ਵੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਖੱਡਾ ਸੀ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਨਾ ਹੋਇਆ ਦੁਜੀ ਵਾਰੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਐ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ 'ਚ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੱਕ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਿਆ ਜਦ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸੀਗੇ ਸਾਧੂ। ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਾਂ। ਉਹ ਸਮੇਂ ਲੰਘ ਗਏ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸਾਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?” ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਤੈਨੂੰ ਪੁਛਿਐ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸਦਾਂ ਜੀ।” ਇਕ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦੈ ਜੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰਾ ਮਿੰਟ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪਈ ਕਿ ਲੈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਖਾਮੋਸ਼।” ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ

ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਸੀ, ਪਰਖ ਸੀ, ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਹ ਰਿਹਾ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ, ਸੱਚਮੁਚੀਂ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਓਗੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਇਹ ਕਮਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਊਗਾ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਊਗਾ ਕੋਈ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਊ। ਥਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਜੀ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਐਨੇ 'ਚ ਮੇਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਤਾਂ ਕੁੰਡਾ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਦਾ। ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਲੜਕਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ?” ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਨਾਉਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ। ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਬਰੋਟੀ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਲੇਟ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ ਚਲ ਪਓ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭੌਣੀ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਡੋਲ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾ। ਐਨੀਓਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 45 ਮਿੰਟ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹੇ।

45 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਦੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਣਿਆਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈਗਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬਣਿਆ, ਉਹ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਿਆਂ। ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਮੈਂ ਜੋ ਬਣਿਆਂ ਇਹਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਦੁਹਗਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪਿਆ ਸਾਡਾ, ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਦਾੜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਟ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਇਕ ਕਦਮ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਉਹ ‘ਜੀਵ’ ਲਾਹ ਦੇ, ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੈਗਾ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਬਣਿਆਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ। ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸੱਜਣ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰੋਂਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀ ਇਕੱਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਗੋਛੇ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਕਰਦੈ, ਪਾਠ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦੈ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ?” ਓਦੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਸਰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੈ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦਾ ਹੁੰਦੈ ਇਹ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਣਾ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਇਹਨੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਏਸੇ ਧੁਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਰੀਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਬੱਚਿਆਂ

ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ। ਬੀਜੀ ਦਾ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਦੋਵੇਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗਣ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰੋਈ ਜਾਣੈ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ। ਜਦ ਆਵੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਥੇ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਂ ਹੱਥ ਪਾ ਲਈਏ, ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ, ਚਾਹੇ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹੋਈਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਆਇਆ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਖਤਮ ਹੋਏ, ਸਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਮੈਂ ਇਕ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ। ਸਮਾਧੀ ਜਿਹੜੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਪਾਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾਂ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਦੇ ਸੀ ਕਿਸਾਨ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਜੀ! ਨਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਲਾਓ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਉਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੈ ਲਊਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਮਜ਼ੂਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਉਹ ਕੀ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਡਾਈ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੈ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਕਿਆਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ੧੯ ਸਤਿਨਾਮੁ ਯਾਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣੈ। ਕਿਆਰੇ ਲੰਬੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੂਰੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੋ ਗਈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣੈ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ

ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਵੇਂ ਫਾਰਮਰ ਆਏ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਫਿਰੇਗੀ, ਉਥੇ ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਲੈ ਗਈ ਫੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਲੋਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। 60 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਉਹ ਐਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ, ਤੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਹੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਇਥੇ। 4 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ? ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਊਂਗਾ। ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਇਲਾਕਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਮੁਹਰੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਯਾਨਿ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਵਿਚੀਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੀ। ਕਰਾਚੀ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀਆਂ ਇਕ ਬੈਡ ਕਵਰ ਸੀ, ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਪਾਹ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਬੋੜਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਆਪ ਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ, ਇਹਨੇ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਪਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਹਿ ਲਾ ਕੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ। ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਓ। ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਉਹ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਦਰਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਸਭ ਪਏ ਰਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਛਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ।

ਉਹ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਾਣਿਆ। ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਗੁੱਸੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਫੇਰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

ਉਹ ਦਿਨ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਜਾਨਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਦੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਈ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਸੀ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਾਲ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕੱਲਾ ਰੋਇਆ ਕਰਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੋਲਦਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਣੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਕੋਈ ਐਸੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਕਰੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਨਾਂ। ਜੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਐ, ਸਿੱਧ 'ਚ ਹੋਇਐ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹੋਇਐ, ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਕਿ ਇਹਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਗਏ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਹੌਸਲਾ ਰੱਖਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਓਹੀ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਇਕੋ ਨੇ ਦੇਣੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਸ ਰੱਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਸੱਜਣ ਬਣਾਇਐ। ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਝਿਐ। ਆਹ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਸੌਂਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ

ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ
ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਗੀ ਛੱਡਿ॥**

ਅੰਗ - 1102

ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਓ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰ ਲਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੋ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਮਾੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਸਦਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਸਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ
ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥**

**ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ
ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥**

ਅੰਗ - 876

ਸੋ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਰਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਦਾ ਕੋਈ।

ਜੇ ਸਉ ਵਰਿਆ ਜੀਵਣਾ ਭੀ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖੇਹ॥

ਅੰਗ - 1380

ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤਾਅ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਛਪਰੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਭਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੀਜ਼ ਮਿਲੀ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ, ਮੁੜ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

30 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 (ਸੋਮਵਾਰ)

ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ 3.45
ਨਿੱਤਨੇਮ	3.45 ਤੋਂ 4.30
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	4.30 ਤੋਂ 6.00
ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ	6.00 ਤੋਂ 7.00
ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ	ਸਵੇਰੇ 7.00 ਤੋਂ 1.00
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30
ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਗਮ	5.45 ਤੋਂ 10.00
ਰਹਿਰਾਸ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ	5.45 ਤੋਂ 6.30
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	6.30 ਤੋਂ 10.00

ਵਿਸ਼ੇ :

★ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ★ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

31 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 (ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ 3.45
ਨਿੱਤਨੇਮ	3.45 ਤੋਂ 4.30
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	4.30 ਤੋਂ 6.00
ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ- ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਸਵੇਰੇ 6.00 ਤੋਂ 7.00
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	ਸਵੇਰੇ 7.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30

ਵਿਸ਼ੇ : ★ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ

★ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ

★ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ-
(ਦੀਵਾਨ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਸੀਡੀਜ਼)

★ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ

★ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ

ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਗਮ 5.45 ਤੋਂ ਰਾਤ 10.00

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ

ਰਹਿਰਾਸ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ 5.45 ਤੋਂ 6.30

ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ 6.30 ਤੋਂ 10.00

ਵਿਸ਼ੇ : ★ ਸੰਪ੍ਰਦਾ - ਜਾਣ ਪਛਾਣ ★ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ

★ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ 27, 28, 29 ਅਕਤੂਬਰ

ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

1 ਨਵੰਬਰ, 2017 (ਬੁੱਧਵਾਰ)

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ 3.45
ਨਿੱਤਨੇਮ	3.45 ਤੋਂ 4.30
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	4.30 ਤੋਂ 6.00
ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ- ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਸਵੇਰੇ 6.00 ਤੋਂ 7.00
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	ਸਵੇਰੇ 7.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30

ਵਿਸ਼ੇ :

- ★ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ
- ★ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੋਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ॥ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਗਮ -ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾਵਾਂ/ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ 5.45 ਤੋਂ ਰਾਤ 10.00

ਰਹਿਰਾਸ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ	5.45 ਤੋਂ 6.30
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	6.30 ਤੋਂ 10.00

- ਵਿਸ਼ੇ : ★ ਬੀਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ
★ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 'ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਇੱਕ ਘਿਨੌਣਾ ਪਾਪ' ਦੀ ਵਿਚਾਰ

2 ਨਵੰਬਰ, 2017 (ਵੀਰਵਾਰ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਤਾਰਾਗੱਦੀ ਦਿਵਸ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ 3.45
ਨਿੱਤਨੇਮ	3.45 ਤੋਂ 4.30
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	4.30 ਤੋਂ 6.00
ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ- ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਸਵੇਰੇ 6.00 ਤੋਂ 7.00
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ	ਸਵੇਰੇ 7.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30

ਵਿਸ਼ੇ :

- ★ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਹੁੰਦੀ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥... ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
 - ★ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ॥... ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
 - ★ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ
 - ★ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ
 - ★ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ
 - ★ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ
 - ★ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ
 - ★ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
- ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ Apps: Ratwara Sahib Ji, Ratwara Sahib TV
Websites : www.ratwarasahib.in, www.ratwarasahib.org
You Tube : www.youtube.com/babalakhbirsingh
Facebook : www.facebook.com/ratwarasahib1

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ: 1-2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ, ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾਇ ਨਾਲ ਆ ਰਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 1986 ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜਿਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਲਈ, ਸਕੂਲ ਤੇ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਵੰਦ ਗਰੀਬ ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਸਿਲਾਈ-ਕਢਾਈ ਦਾ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਤੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਅਦਾਰੇ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਲੀਭਾਂਤ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਭਾਵ ਬਣਦੇ ਹਨ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ 'ਗੁਰਮਤਿ' ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼

1. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਣਾ।
2. ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਲਈ ਵਿਦਿਆਲੇ ਖੋਲ੍ਹਣਾ।
3. ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ।
4. ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇਣੇ। ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਣੇ।
5. ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰਿਆਲੀ ਭਰਪੂਰ ਕਰਨਾ, ਰੁੱਖ ਲਗਾਣੇ।
6. ਗਰੀਬ, ਅਪਾਹਜ, ਬੇਸਹਾਰਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ।
7. ਲੋੜਵੰਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।
8. ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹਸਪਤਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਫਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।
9. ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਭੁਚਾਲ, ਹੜ੍ਹ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ।
10. ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਘੋਰ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣੀ।
11. ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ।
12. ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ।
13. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੱਖੋਂ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿੱਤਾਮਈ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀ ਫਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣੀ।

ਸੰਸਥਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਨਗਰ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।

1. ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਪਿੰਡ ਚਾਹੜ ਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਅਕੀਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ - 'ਸਭੇ ਸਾਈਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥' 'ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥ ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥' 'ਕੋਈ ਬੋਲੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ॥ ਕੋਈ ਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ ॥' ਜਦੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਈਰਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ ਵਰਫਿਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਵਿਚ ਅੱਲਾ ਦਾ ਨੂਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆਂ ਦੇ ਸਨੀਵੇਲ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਟੈਂਪਲ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ।
- 1999 ਵਿਚ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ), ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਬਲਾਨ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ, ਸੰਤ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਹਲਪੁਰ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਤੋਂ ਰਖਵਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।
- ਆਪ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਹਿਕ ਜਦੋਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ 'ਹਮ ਗਲੇ ਤਕ ਭਰ ਗਏ, ਸੰਤ ਜੀ ਕੇ ਮਿਲ ਕਰ ਹਮਨੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੂਟ ਲੀਆ ਹੈ, ਮਨ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸੂਰਜ ਹੈ', ਪਿਆਰ ਕਾ ਸਾਗਰ ਹੈ। ਐਸੇ ਸੀਧੇ-ਸਾਧੇ ਸੰਤ ਪਹਿਲੇ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ।' ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼।

ਜੋਲੀਗਰਾਂਟ (ਦੇਹਰਾਦੂਨ) ਵਿਖੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ।

ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ , "ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਸੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ". ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਵੇ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ, ਜੋ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ ਵੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਹੈ।"

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਿਖੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਤੋਂ ਰਖਵਾ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਗਵਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਪਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਦੀਆਂ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਦੀਆਂ।

2. ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

- 1993 ਅਤੇ 1998 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਨਾਲ ਲਏ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ, ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਰਾਸ਼ਨ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਖਸਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਰੈਨੋਵੇਟ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਦੀਆਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ।
- ਜਨਵਰੀ 2001 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਆਏ, ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੋ ਗਏ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭੁੱਜ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ 25 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ।
- * 2005 ਵਿਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਸੁਨਾਮੀ ਬਰਬਾਦੀ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੀੜਤਾਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- * ਸੰਨ 2014 ਵਿਚ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਆਏ ਭੂਚਾਲ ਦੌਰਾਨ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਲੰਟੀਅਰ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਉਥੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਲਈ ਟੀਨਾਂ, ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।
- ਅਨੇਕਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਗਰੀਬ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਸਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। * ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- * ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ

ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ ਤੇ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

- * ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ' ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਇਥੇ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੇਸਹਾਰਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।
- * ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- * ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 'ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਕੇਂਦਰ' ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਪੜੇ ਸਿਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪੋਰੇਸ਼ਨ ਫਰੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਛਪਣ ਵਾਲਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ 22 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਮਹਿਕ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਰੂਪ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਤੇ ਛਪਵਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੁਣ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

4. ਵਿਦਿਅਕ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੈਂਡਰੀ ਸਕੂਲ (ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਰਾਹੀਂ, ਵਧੀਆਂ ਕਿਸਮ ਦੀ

ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਕਿ, ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੰਗੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣ।

- ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਨ 2001 ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਵਿਚ, ਸਾਇੰਸ, ਕਾਮਰਸ ਤੇ ਆਰਟਸ ਵਗੈਰਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਦੇਵੇਂ ਸਕੂਲ ਯੋਗ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਆਦਿ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

- ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (Co-educational) ਬੀ.ਐਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 2006 ਵਿਚ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਵੱਖਰਾ ਹੋਸਟਲ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਤੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਫਰੀ (ਮੋਖ-ਰਹਿਤ) ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਹਨ।

- 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਈਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜੁਲਾਈ 2013 ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਸ ਦੀ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਰਸਿੰਗ ਕੌਂਸਿਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ

- ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਸਾਖੀ 2014 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਵੰਦ ਤੇ ਗਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਟਰੇਡ ਟੀਚਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਫਰੀ ਖਾਣਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ

ਸਮਾਨ ਫਰੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

5. ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

- ਜਦੋਂ ਆਪ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ -ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ, ਸੀਡੀਜ਼, ਡੀਵੀਡੀਜ਼ ਟਰਸਟ ਕੋਲ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ, ਇੰਟਰਨੈਟ, ਯੂ. ਟਿਊਬ. ਫੇਸ ਬੁੱਕ. ਮੀਡੀਏ ਦੀਆਂ ਵੈਬ-ਸਾਈਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਵੈਬ-ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਖਿਆਨ ਤੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਸੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਾਈਵ ਕੀਰਤਨ ਵਿਖਿਆਨ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਵੈਬ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕੇ ਲੀਜ਼ ਮਿਲ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਆਇਆ, ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ, ਹਾਰਪੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਜਨੇਊ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੁੰਦੇ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਾ ਹੀ ਗਿਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ
ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥
ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥
ਅੰਗ - 83**

ਸੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਹੁਣ, 82 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, 83ਵਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਸਿਹਤ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਭੋਗਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਭੁਗਾ ਕੇ ਮੇਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੇਰੁਖੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦੇ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਠੰਢੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ 'ਚ ਵਸ ਜਾਓ। ਟੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਹੈਗੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਿਆ ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਇਹ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਘਰ-ਘਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਆਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਏਕੜ ਕਪਾਹ ਬੀਜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਇਹ ਸਿੰਧ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤਾ ਖਰਚ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ,

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ, ਟਿੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਗੜ੍ਹਵਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਣੇ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੈ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਮ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਸੋਟੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਵੀ ਜਾਈਦੇ, ਉਹ ਐਉਂ ਚੌੜੀ ਕਰ ਲਈ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਹਰੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਅੱਗ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿਉ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਚਾਹੇ ਜਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁਟਣੈ, ਸੁਟਣੈ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਚਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ। ਮੈਂ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਘਰ ਭੇਜਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਲੇਕਿਨ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਕਰਮਗਤੀ ਐਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਉਣੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੈਣੇ-ਦੇਣੇ, ਅੱਖੇ-ਸੱਖੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ, ਇਹ ਤੂੰ ਭੋਗ ਲੈ। ਤੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖ, ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੁਣ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਐ। ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਹ ਬੜੀ ਟੇਡੀ-ਮੇਢੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਬਰੀਰ

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਪਾਠ ਦਾ ਕਦੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਪਾਠ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਉਂਦੇ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ -

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥**

ਅੰਗ - 10

100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਪ ਲੈ ਕੇ ਆਉਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰੁੰਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਬਾਦਕਾਰ ਸੀਰੋ, ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟੋਭਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਰਾਹ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੀਰਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਏ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਪੂ ਅੱਜ ਤਿੰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਬੀਬੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ, ਤੀਸਰਾ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ੍ਹੇ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੀਜਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੈਗਾ। ਉਤਾਬਾ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ ਮੁੰਡਿਆ ਗੁਰਪਾਲ, ਜਾਹ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਬੈਠੇ ਸਵੇਰ ਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਪੂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖਾਣੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਕਰਾਹ ਚਲਾਉਣਾ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਹ ਕਰਾ ਲੈ, ਇਕ ਰੋਟੀ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਅੜ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਬਲਦ ਜੋੜ ਦਿਤੇ, ਮੈਂ ਕਰਾਹ ਦਾ ਕੰਨਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਐ ਕਰਾਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਤੇਰਾ ਰੋਟੀ ਜੋਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਂ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਮੇਰੀ ਆਈ। ਛੋਟਾ ਸੀ 18-19 ਸਾਲ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਰ ਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ, ਮੈਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ 'ਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ! ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਉਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਛੁਡਾ ਦੇਂਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੁੰਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਉ ਜੀ! ਮੈਂ ਛੱਡੀ ਸ਼ਰਾਬ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ,

ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਨਸ਼ਵਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਂਗਲ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਡੋਲ੍ਹ ਗਈ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਐਨੀ ਕੁ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਆਹ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾੜ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ।” ਜਦ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਾਥੀ, ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹਨੇ ਦੁਫੇੜ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਇਆ। ਘੁਮਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟਿਆ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆਇਆ, ਪਿੰਡ ਵੀ ਓਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ 1957 ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰਚੇਜ਼ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮਿਲਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇਕ ਠੋਕਾ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਠੋਕੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆਇਓ। ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲਓ ਛੇ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਪਰ ਲਿਖੋ ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਇਹ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਆਇਆ ਅੱਜ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਆ ਲਓ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਿਰਫ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਏ। ਮੈਨੂੰ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਮਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿੱਡਾ ਠੋਕੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਸੋ ਦਸਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਸਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ।

ਅਫਸਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸੀਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਦੇਖ, ਤੇਰੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲਗ ਕੇ ਇਥੇ ਤਕ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਥੱਲੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹੋਰ ਨੇ, ਆਹ ਪਈਆਂ ਨੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਫਾਇਲਾਂ। ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਤੂੰ ਕੱਢਦੈਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ ਕਿ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੂੰ ਆਉਂਦੈਂ ਤੇ 11 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੈਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਨੌਟ ਸਾਹਿਬ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਰਜਾ ਹੁੰਦੈ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੁੰਦੈ? 18 ਸੈਕਟਰ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਨ ਕੱਢ ਲਓ ਤੇ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਇਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐ, ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ, ਤੱਕ ਐਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਇਕ ਬੰਧ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਖੇਤੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰੂਗਾ, ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਕੀ ਕਰੂਗਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਹੁਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ, ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਦ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਰਖਦੈਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ ਕਿ -

ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੇ ਕੀ ਕੋਠੜੀ

ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 463

ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ 1958 ਦਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੋਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਮੇਰੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀਟ ਤੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸੌ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪਾਣੀ

ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਗੈਰ ਦੱਸੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕੱਢੋ ਪਾਣੀ ਇਹਦਾ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਖੇਤ 'ਚ ਕਣਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਊ। ਖੇਤੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਵੀ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਥੇਰਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਟਰੱਕ ਲੈ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਗੁਦਾਮ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਇਆ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣੇ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। 13 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, 52 ਹਜ਼ਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰਨੈਂ। ਆਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਏ ਆਏ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲੈਣੀ ਐ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਉਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦੈ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ ਮੈਂ ਆਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜੀਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਜੇ ਆਉਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਾਰ ਚਲਾਓਗੇ ਜਾਂ ਜੀਪ ਚਲਾਓਗੇ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੇਖ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਜੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏ ਦੇਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਉਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਲਾ ਲਏ ਉਸ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(-----)

ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ

(ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ - ਇਕ ਜੀਵਨ ਝਲਕ)

ਭਾਈ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਅਨੰਤਤਾ ਦੇ ਪੜਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਗਰ ਤਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵਿਛੇਦ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 1909-10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਧਮੋਟ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ - ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਭੁਝੰਗੀ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲੜਕੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਸੰਜੋਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲੜਕੀ ਜੋ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਉਦਮ ਕੌਰ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬਣੇ। ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਓਹੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜੋ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਘਰ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਪਰ ਦਿਤੀ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਦਮ ਕੌਰ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ) ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਅਗਸਤ, 1918 ਪਿੰਡ ਦਉਦਪੁਰ, (ਖੰਨੇ ਨੇੜੇ) ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਜੂਨ, 1918 ਨੂੰ ਨਗਰ ਧਮੋਟ (ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਦੂਸਰਾ ਪੜਾਅ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੁਕਲਾਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੁਕਲਾਵਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਪੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵਿਵਾਹਿਤ ਜੀਵਨ ਬੰਧਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਸਮਝ

ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਬੰਧਨ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਫਲ ਮਾਪੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਭੂਆ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਸਨ, ਇੰਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਵੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਚੀਰੇ ਦੀ ਪਗੜੀ ਸਜਾਈ ਗਈ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਮਲ ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ ਬੀਬੀ ਉਦਮ ਕੌਰ ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਗਸਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁਕਲਾਵੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਜੋ ਕਿ ਬੀਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਨਗਰ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ।

ਬੀਜੀ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਪੈਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਟ ਉਪਾਸਨਾ, ਖਾਨ-ਪਾਨ, ਪਹਿਰਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਕੁਝ ਕੁ ਮੀਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਰਦਾਨ ਹੀ ਸੀ।

9 ਮਾਘ 1936 ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਮਿਲਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ 19 ਮਾਘ ਨੂੰ ਮਸਤੂਆਣੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੰਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਉਥੋਂ ਚਲ ਕੇ, ਚੀਮੇ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਮਾਨਸਾ ਨੇੜੇ ਜਵਾਹਰ ਕੇ ਝੀੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਜੋ ਕਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਭਾਵ 1936 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਧਮੋਟ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ

ਸੀ।

ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ -

ਸ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਬੀਬੀ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਤਰੰਗ ਉੱਠੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਡ ਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਤਮਿਕ ਖਿੱਚ ਪਾਈ।

ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਝੀੜੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਮਾਨਸਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਤੇ 12 ਵਜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਾਖਲ ਤੇ ਧੂਰੀ ਟੱਪ ਕੇ ਉਹ ਕੁਪ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਮਲੋਦ ਦੇ ਰਾਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਧਮੋਟ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਘਰ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਸੈਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਵਾਹਰਕੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਕ ਅਰਧਾਗਨੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦਸੇ, ਬੇਪਛਾਣ ਹੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ।

ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰ ਸੈਰ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਪਿੱਛੇ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਗੜਵਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ

ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੂਰ, ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ (ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਇਕ ਦਮ ਰੁਕ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਖੁੰਡੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਝੁਕ ਕੇ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੇ ਤੇ ਉਹ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਜੁਆਨ (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਅਨੰਤ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਜੁਆਨ (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅਜੇ ਇਕ ਅੱਲ੍ਹੜ ਜੁਆਨ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ -

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ, ਮੰਨੋਗੇ?

ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਜੀ ਕੇਵਲ ਹੁਕਮ ਕਰੋ।

ਕੀ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਉ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਚਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ?

ਸ਼ਾਇਦ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਵੀ ਹਿਲਾਇਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਓ। ਤੁਹਾਡੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਇਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੇਗੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰਤੂ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਭਾਵੇਂ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਏ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਪਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ 60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅਰਧ-

ਵਿਆਸ ਵਾਲੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਗੂੰਜ ਪਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਨਵੇਂ ਆਬਾਦਕਾਰ ਵਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ 14-04-1941 ਨੂੰ ਸੈਕਿੰਡ ਪਟਿਆਲਾ ਲੈਂਸਰਜ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਫਸਟ ਪਟਿਆਲਾ ਲੈਂਸਰਜ ਵਿਚ ਕਰਨਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਸਨ।

ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਭਾਏ, ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੁਕ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ।

1 ਜੂਨ, 1945 ਨੂੰ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਬੀਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਲਿਆਂਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛਕਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੌ ਬਰ ਨੌ ਹੋ ਗਈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਉਮਰ 24 ਸਾਲ) ਇਕ ਜਨਵਰੀ 1952 ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰੀ ਸਿਧਾਰ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਡੂੰਘੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਲਝਣ ਤੇ ਪੀੜਾ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗਹਿਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਜੂਨ 1953 ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਏ। ਪਿਤਾ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਕਰਕੰਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਉਠਿਆ ਤੇ ਅੰਧੇਰਾ ਬਿਖਰ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਆਸਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰ ਗਿਆ।

ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਜੁਲਾਈ 1956 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਹਿ ਕਰਮੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ

Rehabilitation (ਮੁੜ-ਵਸੇਵੇ) ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਤੱਥ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਸਦੇ ਰਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਉ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਜੜ ਜਾਓ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਆਉ ਭਗਤ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਬੀਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦਬਲਾਨ ਤੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਰਹੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ 1960 ਵਿਚ ਫਿਰ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕਈ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਕਟਰ 19 ਵਿਚ ਲਗਵਾਏ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਸਾਕਾਰ ਮੂਰਤ, ਜੋ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਭੇਂਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਖਰਚ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਬੀਜੀ ਉਧਾਰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਧਾਰ ਚੁਕਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਹੋਰ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ।

ਜੁਲਾਈ 1966 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਮੱਸਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੋਨਾ ਉਗਲੇਗੀ।

ਫਿਰ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਦੁਪ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਦਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਬੀਜੀ ਯੂ.ਪੀ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। 1966 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿਤੀ।

ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਲ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਮੋੜੀਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਸਫਲ ਹੋਈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਸੀਸ ਸਦਕਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਏ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਵਧੀਆ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਪ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ।

ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਤੰਬਰ 1968 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਿਲਣ ਆਏ ਅਤੇ ਸੰਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਬਚਨ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਫਾਰਮ ਵਿਕ ਜਾਵੇ। ਤਰਾਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਚੁਰਾਉਣਾ, ਬੰਦਾ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜੀ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਚੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਸੰਨ 1969 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ, (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼), ਗਿਆਨੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀ ਲਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ

ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੀਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ। ਟਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਂ ਸਾਇਕਲ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਧਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਵਧਦੇ-ਵਧਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਕੱਲ ਦੇ ਠੱਗ, ਸੀਨਾ-ਜ਼ੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਧਾੜਵੀ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਚੋਰ ਅੱਜ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਸੀਹੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ, ਨਸ਼ੇ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਬਣ ਗਏ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਕ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫੌਜ ਹੋ ਨਿਬੜੇ।

ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਜੀ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਢੇ ਨਾਲ ਮੇਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਡਟ ਕੇ ਖੜਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸਭ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਬੀਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਜਾਂਦੇ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਗਾਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ। ਸੰਗਤ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਜਨਵਰੀ 1973 ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਰਾਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਗਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਚੀ ਨਾਲ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ ਨਿਕਲੇ, ਭਾਈ ਇਹ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਇਥੇ ਵੀ ਗਜ ਵੱਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

1978 ਵਿਚ ਫੈਜ਼ਗੰਜ ਫਾਰਮ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਵਾਪਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ।

1975 ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਅਚਨਚੇਤ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਬੀਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ ਸਿੱਧ ਹੋਈ,

ਸੰਭਲਦੇ-ਸੰਭਲਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਲਗ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਰਮ ਦੁਖਾਂਤ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ 34 ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਇਕ ਘਰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ। ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ ਸਨ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਹਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਬੀਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਚੁਕੰਨੇ ਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿੰਦੇ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1960 ਤੋਂ 1966 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਿਲ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ, ਹਸਰਤਾਂ, ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਬੋਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਹੁਣ ਬੀਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਇਕ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਛੋਹਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਤੀਬਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਆ ਗਈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਪੂਰਨ-ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ - ਭਾਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਥੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਦੀਵਾਨ ਪਿੰਡ ਸਾਰੰਗਪੁਰ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਤਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਭਾਈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਏ ਇਹੋ ਹੀ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਬੀਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਜੋੜੇ ਉਤਾਰੇ, ਜੋੜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਓ, ਟੋਕਨ ਲਓ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਜਾਓ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਚਨ ਸੁਣੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ।

ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਖੌਤੀ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ, ਗੁੱਗਾ, ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ, ਖੇੜਾ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਤੇ ਇਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ '**ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥ (ਅੰਗ-917) ' ਜਾਂ 'ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨਿ ਬਾਛੀਆਹਿ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥ ' (ਅੰਗ-52)**

ਬੀਬੀਆਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਕਰਦੀਆਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਦੂਈ ਮਾਤਾ ਵਾਲੀ ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਲੱਗਭੱਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਪਤਾਹਿਕ ਦੀਵਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਕੋਠੀ ਨੰ; 781, ਫੇਸ 3ਬੀ1 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਖਾਲੀ ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਹੇਠ ਲਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਾਉਣ-ਲਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਭ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ 'ਸਭ ਤਿਆਰ ਹੈ' ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਜਗ ਜਾਹਿਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ., ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਛੇੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਚੜ੍ਹਾ-ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਨੇੜੇ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ 1986 'ਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਚੜ੍ਹਾ-ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਅਗਸਤ 1994 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਲਹੋਤਰਾ ਰਾਹੀਂ ਬਾਬਾ

ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਆਪ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਧਾਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਨਾ ਪਿਆਰ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਨੇਹ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਜਨਮ ਪਹਿਲੇ ਵਹ ਹਮਾਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਥੇ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੀ ਕਮਾਲ ਵਾਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

2001 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਸਨ - ਮਤਵਾਤਰ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ, ਦੀ 20,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ, ਆਡੀਓ ਵੀ.ਡੀ.ਓ ਫਿਲਮਾਂ, 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਪੀਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਿਰਮਾਣਤ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ, ਸਭ ਅਦਾਰੇ ਉਨਤੀ ਵਲ ਵੱਧ ਰਹੇ ਟੀਸੀਆਂ ਛੁਹ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਹਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ। ਜੂਨ 2001 ਤੋਂ ਸਿਹਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਗੜ ਗਈ, ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਸਤੰਬਰ-ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਸਰੀਰ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ।

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਲਈ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵੀ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਮਤਵਾਤਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਭ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ।

ਸਾਲ 2013 ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੇਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਹੁਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਕਿ 28-10-2013 ਤੋਂ 31-10-2013 ਤਕ ਸੀ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਠੀ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਹ ਬਿਸਤਰ 'ਤੇ ਹੀ ਲੇਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਕਸ ਸਨ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਕਾਇਦਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬਣੀ ਰਹੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੋਣੀ ਨੇ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ (31-10-2013) ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 1-11-2013 ਨੂੰ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮ ਤੱਤ ਵਿਚ ਜਾ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ 1-11-2013 ਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ 11.30 ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਚਖੰਡ ਪਿਆਨੇ ਕਰਨ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਵੇਰਵਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਉਂ ਹੈ -

ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਲੇਟੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਉਹ ਉਠ ਬੈਠੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਘੁਮਾ ਕੇ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀਆਂ, ਫੇਰ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਪੈ ਗਏ। ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਏ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ।

ਮਹਾਨ ਸਮਾਗਮ ਅਜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 31.10.2013 ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤਿੱਥੀ, ਸੰਗਤਾਂ, ਐਨ-ਆਰ-ਆਈ ਵੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਦਿਨ 2-11-2013 ਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮਾਂ 3.00 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸਵੱਖਤੇ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਸਮੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਕੱਚ ਦੇ ਤਾਬੂਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਖਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਸੰਗਤ ਮੂਕ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 57 'ਤੇ)

ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੇਰੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪੁਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ 350 ਸਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵੀ -
ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੬

ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਬੜੀ ਗਰੀਬੀ ਸੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ,

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਐਡਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥

ਗਾਵਤੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਏ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਕਾਹਲਪੁਣ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਬੈਠਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੧

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗੀ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ। ਇਧਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚਲੋ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ

ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਸਤ ਲਿਖਤ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਚਲਾ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਾਲਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰ ਲਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੈਦ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਬਣੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਤੂ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੂ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੪

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਜਾ ਵੀ ਕਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਏਧਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਾ ਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਣਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਚਲੋ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਸੇਵਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਇਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੌਮਾਸਾ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਬੜਾ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ ਸੀ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵਿਚੇ ਹੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੁਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੯

ਪਰ ਇਹਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ- 275

ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਸੋਚ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੂੰ ਵੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੰਕੋ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੮

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਛੱਪਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਰਾਤ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੱਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਦਲੀਆਂ ਹਟ ਗਈਆਂ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਹਟ ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਦੇ ਦੀ ਲੰਘੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਰੱਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾਉਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ, ਕੋਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਪਏ-ਪਏ ਅਕਾਸ਼ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਿਹੈ, ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਪਉਣ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਈ - ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ। ਤੇ ਇਧਰ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ, ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਤੂੰ ਵੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਲਾਂਭੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਧਨਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲੱਗਿਆ, ਉਥੇ ਚੌਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇਸ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਭਜਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਮਨ 'ਚ ਰਖਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲਗ ਗਈ, ਅਚਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਮੈਂ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਵੀ ਲੈ ਆਈ ਹਾਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੬/੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗਰਦਨ ਹੀ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅੱਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਇਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ ਨਾ, ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਧਨਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦਾ ਸੀ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਆਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਆਹ ਕਿੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਗਈ ਮੇਰੇ ਉਪਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿਓ। ਕਦੇ ਕਹਿਣ ਇਹਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਸਧਨਾ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਿਪੁ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪੈਜ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ

ਕਿ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਮ?-

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕੁ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਜੇ ਕਰਮ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਦਰਖਤਾਂ ਵਰਗਾ।

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖ, ਇਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੀਰਜ? ਇਧਰੋਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ, ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਬੁੰਦ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦਾ ਪਪੀਹਾ ਮਰ ਗਿਆ -

ਏਕ ਬੁੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾਤੁਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਗਰ ਦਿਤਾ ਕੀ ਕੰਮ ਆਉਣੈ।

ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਬਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥

ਬੁਡਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਛੁੱਬ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਉਕਾ ਭੇਜੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਰਦਾਸ ਚਲਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੪

ਫਿਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ ॥

ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਫੇਰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੌੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੫

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ, ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੂੰ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਧਰ ਇਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਗਈਆਂ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਿਪਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਇਕ ਗਾਗਰ ਮਿਲ ਗਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ, ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੋਇ ॥
ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੪

ਹੁਣ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਦਰ ਸਵੱਲੀ ਹੋਵੇ -

ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥

ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੨

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਲੰਘਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੋਹਣੇ ਮਹੱਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ-ਬਾਰ ਵਿਕ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਣੈ, ਘਰ ਤਾਂ ਉਜੜ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮਾ ਕੇ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ

ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ -

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥

ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛੁਤੁ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੩

ਇਕ ਜੋਜਨ, 12 ਕੋਹ 'ਚ, 48 ਮੀਲ 'ਚ ਰਾਜੇ ਛੱਤਰ ਲੈ ਖੜ੍ਹਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਵਰਗੇ -

ਸਰਬ ਸੁੰਦਿਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੩

ਜੇ ਇਸਦਾ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ। ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਵੀ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੇਪਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਆਸ਼ਕ ਕੌਣ ਹੋਇਆ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥

ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੮

ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ 'ਚ ਫਸੇ ਉਹ ਤਾਂ

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਰ ਹੀ ਨੇ।

ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥
ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ ੨ ॥
ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ ੩ ॥
ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥
ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੈਰੁ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੪੮੮

ਐਸਾ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਚੰਗੀ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੈ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੯੪

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਬਕ
ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ
ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ
ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ -
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥
ਅੰਗ- ੧

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।
ਚਤੁਰ ਤਾਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ
ਜਿਹੜੇ ਭੋਲੇ ਉਹ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਖੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੪

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਹ ਦਾਤ
ਮੰਗੀਏ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਦੋ ਮਿਲ
ਗਏ ਸਮਝੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਹ
ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਲਿਆਂ
ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੬

ਉਹਦੀ ਰਜ਼ਾ 'ਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ -

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ,
ਭਾਵਨਾ ਦੀ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨ, ਘਾਟ ਸਾਡੇ 'ਚ
ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਬਾਂਸ 'ਚ ਫੂਕ ਮਾਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਬੰਸਰੀ 'ਚ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਆਓ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ, ਭਰੋਸੇ 'ਚ, ਭਰੋਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ
ਹੀ ਬੇੜੇ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੫

ਫੇਰ ਤੱਤੁ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੋ
ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ਼ੈ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ
ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖੈਰ ਪਵੇ।
ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚ, ਪਿਆਰ
ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੋ
ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 4 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਮੰਘਿਰਿ, 16 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

.....ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ (ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼)

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਦਾ ਦਵੰਦ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਸੁਖ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। **'ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥ ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ ਦੇਉ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ ॥'** ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਭਾਵ ਧਨੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਰੰਕ ਭਾਵ ਨਿਰਧਨ ਹੋਵੇ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕਈ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰਮਈ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਖ ਸਮਝ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਚਾਨਣਮਈ ਜੀਵਨ ਸਮਝ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ।

*ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥*

ਅੰਗ- 2੯੩

ਮਨ ਵਿਚ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਅਧਰਮੀ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਧਰਮੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਰਹੂ ਰੀਤ ਹੈ। ਪਰ ਧਰਮ ਦਾ ਚੋਗਾ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਕੇ ਅਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਗ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਤੀ ਘਿਨੌਣਾ ਰੂਪ ਮੌਕੇ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਪਿਆ - **'ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥'** ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਦੋਲਤਾਂ ਦਾਈ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਚਾਨਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅੱਠ ਚਹੁੰਮੁਖੇ ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਮੱਧਮ

ਪਈ। ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਕਿਸੇ ਨੁਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਜਲੇ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਅ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਿਉਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੋਲਤਾਂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ, ਹੱਸ ਕੇ, ਬੱਸ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮਾਤਾ ਦੋਲਤਾਂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵਲ ਕਦਮ ਵਧਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਦੋਲਤਾਂ ਦਾਈ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਕੇ ਆਪ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਨੂਰ, ਖੇੜਾ, ਚਾਲ 'ਚ ਮਸਤੀ, ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਪਰ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਚਾਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਤੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਮੰਗ ਜੇ ਮੰਗਣਾ - ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਭੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਭੁੱਖ ਇਕ ਛਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਮੇਟ ਦਿਤੀ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤੋਖ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਬਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਵਲੋਂ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਸੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਦਾ ਬਚਪਨ ਲੰਘਿਆ। ਬਚਪਨ ਦਾ ਚੌਕੜਾ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਕਿਸੇ ਅਨੋਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਪੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਪਾਖੰਡਾਂ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਚੁਗਲੀ, ਨਿੰਦਿਆ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਲੋਭ, ਕੋਪ ਆਦਿਕ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨਿਵੇਕਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਕਰਕੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਵਾਏ। ਰਾਜਾ, ਪਰਜਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ, ਅਖੌਤੀ, ਸੰਤ,

ਸਾਧੂਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਗੂਆਂ, ਬੋਧੀਆਂ, ਜੈਨੀਆਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਚਾਨਣਮਈ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗ ਕੇਵਲ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਧ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਧੁੰਧ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਹਣ ਹੋਇਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ, ਭੂਮੀਆਂ ਚੋਰ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ, ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼, ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ, ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ, ਸਿੱਧਾਂ, ਕੁੰਭਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ, ਅਸਾਮ ਦੀਆਂ ਜਾਦੂਗਰਨੀਆਂ ਇਤਿਆਦਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੁਗਤਿ ਰਾਹੀਂ ਅੰਧਕਾਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਠੰਢ ਬਖਸ਼ੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਨੇ ਜੋ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੀਸਰੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਚਾਨਣ ਹਨ। ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਰੂਪ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਚਾਨਣ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੰਡਣ ਆਏ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰਮਈ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਆਏ। ਸੂਰਜ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਹਰ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿਤੀ। ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ। ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤੇ, ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਛੋਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਇਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਰਗ, ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ, ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਬਣਾ ਕੇ ਸੌਦਾ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮਝਣਾ, ਭੁੱਲੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਕੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਕਰਤਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹੀ ਤਾਲੀਮ ਦਿਤੀ ਕਿ

ਪਿਆਰਿਓ! ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਆਉ। ਜੁੜੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ, ਤਿਆਗੋ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਪਾਖੰਡਾਂ ਨੂੰ। ਇਥੇ ਸਤਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਇਕ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿਤਾ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥

ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੇਵਹੁ ਬੇਵਹੁ ॥

ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥

ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਘਰਬਾਰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ, ਗੁਫਾਵਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਭ੍ਰਮਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ, ਚਾਰ ਆਸ਼ਰਮਾਂ, ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਚੱਜਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੮

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ

ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਧਰਮ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਤੇ ਨਾਲ ਨਿਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਹੈ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਇਹ ਜਗ ਸੱਚੇ ਦੀ ਹੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਨੇ। ਰੱਬ ਕਰਤਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸੁਮੇਲਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹੀ ਸਮਾਜ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ - **'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ'** ਦੀ ਸੋਝੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਲ ਵਧਦੇ ਕਦਮ ਹਨ। **'ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ'** ਉਸ ਅਸੀਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ।

ਰੂਹਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਸਾਰ - ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਜੀ ਭਾਲਿ ਭਾਲਾਈ ॥
ਕਿਉ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਿਲੈ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥
ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਖੋਜੁ ਦਸਾਈ
ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੪

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ ॥
ਇਹੁ ਅਸਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ- ੩੮੫

ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਾਈ ਹਰਿ ਤੇਰੀ
ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿ ਸੁਣੇ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੩੫

ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਹੈ 'ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥' ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਖੋਜੁ ਦਸਾਈ
ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

'ਤਹਾ ਬੈਠੁ ਨੁ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਧਾ ਲਾਇਹਿ ॥' ਐਸੀ ਹੀ ਸਤਸੰਗਤਿ, ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਅਨੰਦ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ 1-2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਵਿਚ ਖਿੱਚੇ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਭੌਰੇ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਲਬਾਲਬ ਭਰੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰੋਂ ਦਿਨ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੁਰਾ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਛੋਹਾਂ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਪਰਪਾਟੀ ਤੇ ਚਲਾਇਆਂ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ

ਖੁਦ ਆਪ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤਤੱਪਰ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਝਲਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਲ ਪਿਆਨ, ਆਪ ਖੁਦ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਪਰਖਣ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨਤਾ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ - ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰ ਕਾਰਜ, ਹਰ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖਣਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ 'ਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਹਾਈ ਹੋਣਾ। ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ਣਾ।

ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 17 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ (15 ਅਕਤੂਬਰ) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕਾਰਜ ਲਈ ਕਮੇਟੀ - ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ, ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਕਨਵੀਨਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰਮਤੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ - ਪਾਰਕਿੰਗ, ਸਾਊਂਡ ਸਿਸਟਮ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਸੀਵਰੇਜ਼, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਜੌੜਾ ਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਭਾਵ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ

ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਚਾਅ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਝਲਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ ਤੇ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ - 27, 28, 29 ਅਕਤੂਬਰ

- ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਜੇ.ਪੀ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਪੀ ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਕੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਤਕੀਂ ਇਹ ਕੈਂਪ 27, 28, 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਰੋਂ ਦਿਨ ਹੋਮਿਉਪੈਥਿਕ ਅਤੇ ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਕੈਂਪ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਰੀਰਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਦੋ ਦਿਨ 1, 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਮਹਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਕਾਰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੇ ਵਸਤਰ ਪਾ ਕੇ 10 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਮਨਮੋਹਕ, ਸੁੰਦਰ ਪੰਡਾਲ - ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੰਡਦੇ ਹਨ।

ਸਕਿਊਰਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਸਕਿਊਰਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕਿਊਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਟਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਅਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਸਕਿਊਰਟੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਲੇਡੀਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਟ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾਦਾਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ ਨੰ. 98155-94315, 94635-86024 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੁਹਾਲੀ, ਖਰੜ ਤੇ ਕੁਰਾਲੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਸਾਂ

ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਬਣਾਉਣ ਵਰਤਾਉਣ ਅਤੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਭਾਈ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚਾਰੋਂ ਦਿਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ, ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਅਤੇ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਤੇ ਬੇਨਤੀ - ਸਮੂਹ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ, ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ - ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਤਿ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਬੀਬੀਆ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਬੈਕੁੰਠ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸਫਾਈ - ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ 2 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਸਫਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਫਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 40-50 ਏਕੜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਆਪੇ ਆਪ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਯੂ.ਪੀ ਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਤੋਂ ਭਾਈ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਪੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ 20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਬੰਧ - 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ

ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਟਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।

ਸਮੁੱਚੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ ਕੈਮਰੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਗ੍ਰਾਫੀ - 'ਤੁਸੀਂ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੋ' ਦੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ ਕੈਮਰੇ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ ਕੈਮਰੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਟੀਮ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਟੇਜ ਤੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਅਰ ਤੇ ਪੈਂਚਰ - ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਪੈਂਚਰ ਤੇ ਰਿਪੋਅਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਮਕੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ - ਅਰਦਾਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਪਰੰਤ ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਯਾਦ - ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਰੋਪੜ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਜਗਮੀਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੱਥੇ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ, ਰੂਹਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨਗਰਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੀਆਂ ਹਨ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ ॥
ਇਹੁ ਅਸਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੫

ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਕੁੰਭ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ।

ਫੁੱਲ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਦੁਸ਼ਾਲੇ। ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਤ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਥੇਦਾਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਈ।

ਫੇਰ ਸੋਹਿਲੇ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧੀ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਜੋ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਠ ਨਾਮ, ਜਾਪ ਸਿਮਰਨ, ਕਥਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਿਤੀ 4-11-2013 ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਗੀਠੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਸਤੀਆਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ। 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਤੋਂ ਆਏ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਾਏ। ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਜ ਵਿਚ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜਨਮਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੯

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮੇ, ਉਪਰੰਤ ਸੋਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 1, 2 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਕਈ ਜਗਿਆਸੂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਰਾਜ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਤਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਕਨੀਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਕਨੀਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜਿਸਟ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਚਲੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੋ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੋ। ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਭੁਲਣਾ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਕੋਈ ਠੀਕ ਮਨੋਵਿਚਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਉਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਚਾ ਹੈ ਕੁਝ ਉਪਰ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦੀ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਓ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਓ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋਗੇ? ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਭੁੱਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਜਾਓਗੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਨਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਭਾਵ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕੋਗੇ। ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ, ਡੂੰਘਾਈ ਤਕ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਸਮ-ਚਿੱਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਚਣਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀਏ, ਅਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੋਂਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਬਿਲਕੁਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲੋੜ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਲਿਬੜਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੈ? ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹੋ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਮਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਸਮਾਧੀ ਉਦੋਂ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਦੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਪੌੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਤ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਆਪ ਵਿਧਾਤਾ ਹੋ, ਬਹਾਦਰ ਬਣੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾਓ, ਕੇਵਲ ਬਹਾਦਰ ਲੋਕ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖੋ, ਜਿਸ ਪਲ ਵਿਚ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀਉਣਾ ਸਿੱਖੋ। 'Atha' ਪੰਤਾਜਲ ਸੂਤਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ

ਸ਼ਬਦ ਦਸਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਿੰਦੂ ਹੋ, ਵਿਸ਼ਵ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ, ਮੁੱਢ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣੋਗੇ। ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਇਕ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਸਵੈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ - ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋੜਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਹੋ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਪੂਰਨ ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਧੂਰੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਹੋਣਾ, ਉਹ ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਯੋਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਇਕ ਰੂਪ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਈਸਾਈਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਅਤਾ ਲਈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ yoke ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਜੋਗ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਨਾਲ, ਸੱਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਯੋਗ ਇਕ ਨਿਯਮਬੱਧ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹਨ ਇਕ ਬਾਹਰੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਅਸਲੀਅਤ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਥਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਤਾਜਲ ਨੇ ਨਿਯਮਤ ਕੀਤਾ, ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤਾ। ਦਸਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਨਰੀਖਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ, ਸੰਵੇਗਾਂ ਨਾਲ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਕੀ ਦਵੰਦ ਹਨ? ਸਤ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ

ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਦੀਵਾਰ ਹੈ ਵੀ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਯਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੇ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਾਹਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਹ ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਪੁਰਤਾਨ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਕੇਵਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਪਰੀਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ, ਡੂੰਘਾਈ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਛੂੰਹਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੋਗ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਸਾਂਖਿਯ 'sankhya' ਸਾਂਖਿਯ ਯੋਗ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੱਛਮੀ ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਯੋਗ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਅਜੋਕਾ ਵਿਗਿਆਨ ਇਕ ਸਾਧ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। Freud, Jung, Adler ਤੇ ਹੋਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਇਲਾਜ ਲਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਿਤਾ। ਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧਾਰਣ ਠੀਕ ਠਾਕ ਮਨੁੱਖ ਹੋ ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਅਧੂਰੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਬਿਮਾਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਯੋਗ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨ, ਫਿਲੋਸਫੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੱਬ (hub) ਐਕਸਲ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861100000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 14090 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro 50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020			

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
2. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੇਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
5. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
7. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	"
8. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
11. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
14. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ			43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
(ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
(ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)			46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-		
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	English Version	
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Price . 5/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-			
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-			
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286**

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Ph. India**

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੇ 1-2 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਟ

1. ਮੋਹਾਲੀ - ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ, ਕੋਠੀ ਨੰ: 781, 3ਬੀ1 ਤੋਂ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ (ਭੱਠੇ ਵਾਲਾ), ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (89687-22855)

2. ਇਲਾਕਾ : ਧਨਾਸ/ਤੋਗਾਂ - ਰੂਟ - ਤੋਗਾਂ, ਧਨੋੜਾਂ, ਮਸਤਗੜ, ਮਿਲਖ, ਸਾਰੰਗਪੁਰ, ਧਨਾਸ, ਡੱਡੂਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਗਾਂ (9915147405)

3. ਇਲਾਕਾ : ਸੁੰਕ, ਪੜਛ - ਰੂਟ 1. - ਬਗੀਂਡੀ, ਕਰੋਂਦੇਵਾਲ, ਕਾਹੀਵਾਲਾ, ਖੋਲਮੇਲਾ, ਕਸੌਲੀ, ਗੂੜਾ, ਮਾਜਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਸੁੰਕ (94177-78973), ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਕ (94642-91318)
ਰੂਟ 2. - ਸੁੰਕ, ਛੋਟੀ, ਵੱਡੀ ਪੜਛ, ਸਿੰਗਾਰੀ ਵਾਲਾ, ਨਾਡਾ, ਖੁੰਡਾ ਲਹੋਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ (95928-97195), ਭਾਈ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ (98726-93380) ਰੂਟ 3. - ਕਕੋਰਾਂ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ, ਨਵਾਂ ਗਰਾਉਂ, ਖੁੰਡਾ ਅਲੀ ਸ਼ੇਰ, ਕਾਂਸਲ, ਕੈਂਬਵਾਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਸਲ (95929-13093), ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ (98151-08168)

4. ਇਲਾਕਾ : ਬਲਾਕ ਮਾਜਰੀ - ਰੂਟ 1. - ਸਲੇਮਪੁਰ, ਬਰਸਾਲਪੁਰ ਟੱਪਰੀਆਂ, ਲੁਬਾਣਗੜ੍ਹ, ਖਿਦਰਾਬਾਦ, ਝੰਡੇਮਾਜਰਾ, ਮਰਹੋਲੀ, ਗੁਨੇਮਾਜਰਾ, ਸਿਆਲਵਾ ਮਾਜਰੀ, ਬਲਾਕ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ (99153-35344) ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਨੇਮਾਜਰਾ (94175-54759) ਰੂਟ 2. - ਮੀਆਂਪੁਰ, ਅਭੀਪੁਰ, ਕੁਬਾਹੇੜੀ, ਸੰਗਤਪੁਰਾ, ਮਾਣਕਪੁਰ ਸਰੀਫ, ਬੁਥਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੁਬਾਹੇੜੀ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕੁਬਾਹੇੜੀ (98725-82851) ਰੂਟ 3. - ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਕੰਸਾਲਾ, ਢਕੋਰਾਂ ਖੁਰਦ, ਢਕੋਰਾਂ ਕਲਾਂ, ਬਜੀਦਪੁਰ, ਫਾਂਟਵਾਂ, ਨਗਲੀਆਂ, ਖੈਰਪੁਰ, ਸੇਖਪੁਰਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਢਕੋਰਾਂ (95017-01045) ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਢਕੋਰਾਂ, ਰੂਟ 4. - ਅਭੀਪੁਰ, ਦੁਲਵਾਂ ਖਦਰੀ, ਪਲਣਪੁਰ, ਮਾਜਰਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਕੀਪੁਰ, ਪੜੋਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਭੀਪੁਰ (98762-17525)

5. ਇਲਾਕਾ : ਤਿਉੜ ਅਤੇ ਖਰੜ - ਰੂਟ 1. - ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨਗਰ, ਸੰਨੀ ਇਨਕਲੇਵ, ਝੁੰਗੀਆਂ ਰੂਟ 2. - ਜੰਡਪੁਰ, ਠਸਕਾ, ਚੰਦੇ, ਮਨਾਣਾ, ਝਾਮਪੁਰ ਰੂਟ 3. - ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਖਰੜ, ਭੁਖੜੀ, ਰਡਿਆਲਾ, ਭਜੌਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ- ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝੁੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੰਡਪੁਰ (98151-66684) ਰੂਟ 4.- ਬਜਹੇੜੀ, ਪੀਰ ਸੁਹਾਣਾ, ਸਿੰਮਲਮਾਜਰਾ, ਭਾਗੋਮਾਜਰਾ, ਖਾਨਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਸੁਹਾਣਾ ਰੂਟ 5. - ਸਕਰੂਲਾਂਪੁਰ, ਘੜੂਆਂ, ਮਾਮੂਪੁਰ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਜਹੇੜੀ ਰੂਟ 6. - ਪੰਨੂਆਂ, ਚੋਲਟਾ ਖੁਰਦ, ਮਲਕਪੁਰ, ਬੜਾ ਪਿੰਡ, ਮਦਨਹੇੜੀ, ਬੜਾਲਾ ਰੋਡ, ਖਰੜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂਆਂ ਰੂਟ 7. - ਪੋਪਨਿਆਂ, ਧੜਾਂਕਕਲਾ, ਖੁਰਦ, ਚੋਲਟਾਕਲਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੋਪਨਿਆਂ ਰੂਟ 8. - ਬਡਾਲੀ, ਬਡਾਲਾ, ਨਵਾਂ ਸ਼ੀਹਰ, ਖਰੜ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਡਾਲੀ ਰੂਟ 9. - ਮੌਜਪੁਰ, ਭਾਗੋਮਾਜਰਾ, ਬੋਰੇਪੁਰ, ਲਖਨੌਰ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮੌਜਪੁਰ। ਰੂਟ 10. - ਬਲੌਂਗੀ, ਬਲੌਂਗੀ ਕਲੋਨੀ, ਦਾਉ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਤਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਰੂਟ 11. - ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ, ਫਰਤੁਲਾਪੁਰ, ਮੁੰਡੀਖਰੜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ। ਰੂਟ 12. -ਰਸਨਹੇੜੀ, ਮਗਰ, ਤੋਲੇਮਾਜਰਾ, ਖੂਨੀਮਾਜਰਾ, ਸੱਤੇਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਗਰ ਰੂਟ 13 - ਬਡਮਾਜਰਾ ਅਸਥਾਨ, ਜੁਝਾਰ ਨਗਰ, ਰਾਏਪੁਰ, ਬਹਿਲੋਲਪੁਰ, ਝਾਮਪੁਰ, ਤੀੜਾ

6. ਇਲਾਕਾ : ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ (ਜੀਰਕਪੁਰ) - ਰੂਟ 1. - ਕੁੰਡੀ (ਸੈਕ: 20), ਰੈਲੀ, ਅਭੈਪੁਰ, ਬੁੱਢਣਪੁਰ, ਸੈਕਟਰ 15, ਸੈਕਟਰ 7, ਸਕੇਤੜੀ, ਮਾੜੀ ਵਾਲਾ ਟਾਉਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ ਪੰਚਕੂਲਾ (98151-00644) ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੈਲੀ (94177-69178) ਰੂਟ 2. - ਨਾਭਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘਪੁਰਾ, ਭੂਡਾ, ਜੀਰਕਪੁਰ, ਭਬਾਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਜੀਰਕਪੁਰ (98557-07279), ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (99888-08211) ਰੂਟ 3. - ਗੁ. ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਢਕੋਲੀ, ਨਗਲਾ, ਸਨੌਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਕੋਲਾ (99155-21425), ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀਰਕਪੁਰ (95018-04205)

7. ਇਲਾਕਾ : ਡੇਰਾ ਬੱਸੀ - ਰੂਟ 1. - ਜਾਂਡਲੀ, ਅੰਬ ਡੁਪਾ, ਜੌਲਾ, ਜੌਲੀ, ਮੀਆਂਪੁਰ, ਦੰਦਰਾਲਾ, ਮਾਹੀਵਾਲਾ, ਡੇਰਾ ਬੱਸੀ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂਡਲੀ (99140-03114), ਧਰਮਪਾਲ ਮਾਹੀਵਾਲਾ (99156-73720) ਰੂਟ 2. - ਚੜਿਆਲਾ, ਅਮਰਾਲਾ, ਬਰੌਲੀ, ਕਾਰਕੌਰ, ਸੇਖਪੁਰ, ਫਤਿਹਪੁਰ, ਮਹਿਮਦਪੁਰ, ਧਨੌਨੀ, ਈਸਾਪੁਰ, ਜਗਾਧਰੀ ਵਾਇਆ ਭਾਂਖਰਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਦਪੁਰ (98725-51816), ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕਾਰਕੌਰ (94175-78817) ਰੂਟ 3. - ਬਹੋੜਾ, ਬਹੋੜੀ, ਇਬਰਾਹੀਮਪੁਰ, ਪਰਾਗਪੁਰ, ਜਗਾਧਰੀ, ਈਸਾਪੁਰ, ਭਾਂਖਰਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਇਬਰਾਹੀਮਪੁਰ (98724-50551), ਸੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ

ਪਰਾਗਪੁਰ (99140-75996) **ਰੂਟ 4.** - ਡੇਰਾਬੱਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੂਰਪ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾਬੱਸੀ **ਰੂਟ 5.** - ਹਸਨਪੁਰ, ਲੋਹਲੀ, ਦੱਪਰ, ਜਨੇਤਪੁਰ, ਜਵਾਹਰਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਦੱਪਰ (98140-34381), ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ ਪੁਰ (98152-31323)

8. ਇਲਾਕਾ : ਰਾਜਪੁਰਾ - ਰੂਟ 1. - ਧਮੋਲੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਪ ਸਾਹਿਬ, ਇਸਲਾਮਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ (99886-88953) **ਰੂਟ 2.** - ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੁਧਾ ਧਾਰੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ, ਗਗਨ ਚੌਂਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ (94633-27041) **ਰੂਟ 3.** - ਸੈਦਖੇੜੀ, ਖਰਾਜਪੁਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਹੱਲਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਕਲੋਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਵਲਾਇਤ ਸਿੰਘ (94638-91719) **ਰੂਟ 4.** - ਢੀਂਡਸਾ, ਗੰਡਿਆ ਖੇੜੀ, ਖਾਨਪੁਰ, ਰੇਲੂ, ਖੰਡੋਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ - 98550-71427 **ਰੂਟ 5.** - ਹਰਪਾਲਪੁਰ, ਕੁਥਾਖੇੜੀ, ਖਾਨਪੁਰ, ਭੋਗਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲਾ (88725-91575) **ਰੂਟ 6.** - ਅਲੂਣਾ, ਧਰਮਗੜ੍ਹ, ਚੰਦੂਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ (94175-73580) **ਰੂਟ 7.** - ਭੇਡਵਾਲ, ਖਾਨਪੁਰ, ਝੁੰਗੀਆਂ, ਉਕਸੀ ਸੈਣੀਆਂ, ਪਿਲਖਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (98557-86482)

9. ਇਲਾਕਾ : ਘਨੌਰ - ਰੂਟ 1. - ਬਲਹੇੜੀ, ਸਲੇਮਪੁਰ ਜੱਟਾਂ, ਰੁੜਕੀ, ਰੁੜਕਾ, ਬਘੌਰਾ, ਮਾਜਰੀ ਫਕੀਰਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੁੜਕਾ (93171-30523), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਰੁੜਕਾ (90235-81296) **ਰੂਟ 2.** - ਘਨੌਰ, ਮਹਿਦੂਦਾਂ, ਕਾਮੀ ਕਲਾਂ, ਪਿੱਪਲ ਮੰਘੋਲੀ, ਫਰੀਦਪੁਰ ਜੱਟਾਂ, ਪੰਦਾਰਸੀ, ਮਰਦਾਂਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਘਨੌਰ (94175-91649), ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਂਪੁਰ (98883-63021) **ਰੂਟ 3.** - ਲਾਛੜੂਕਲਾਂ, ਚਮਾਰੂ, ਕਾਮੀ ਖੁਰਦ, ਜੰਡ ਮੰਘੋਲੀ, ਉੱਟਸਰ, ਰਾਏਪੁਰ, ਬੈਲੋਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਕਾਮੀ ਖੁਰਦ (98143-24886), ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਾਛੜੂ (98149-60360) **ਰੂਟ 4.** - ਤੇਜਾ, ਮੋਹੜੀ, ਭਾਨੋਖੇੜੀ, ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਜਰੀ, ਰਵਾਲੋਂ, ਸੌਂਡਾਂ, ਮਟੇੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੜੀ (93158-66990), ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲਾਣਾ (098123-13901) **ਰੂਟ 5.** - ਟਿਵਾਣਾ, ਸਰਹਾਲਾ ਖੁਰਦ, ਸਰਹਾਲਾ ਕਲਾਂ, ਕਪੂਰੀ, ਸੌਂਟਾ, ਰਾਮਪੁਰ, ਮਾਰੀਆਂ, ਲੋਹ ਸਿੰਬਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਬਾ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ (98554-69282), ਹਰਮੇਸ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਸਰਹਾਲਾ ਖੁਰਦ (98557-78864) **ਰੂਟ 6.** - ਝਾੜੂਆਂ, ਕੁਰਬਾਨਪੁਰ, ਮਹਿਮਾਂ, ਭੜੀ, ਸੂਲਰ, ਬੁਲਾਣਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੁਰਬਾਨਪੁਰ (97292-15833), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੜੀ (93158-66990) **ਰੂਟ 7.** - ਕੋਟਲਾ, ਬੱਤਾ, ਬੱਤੀ, ਕਰਨਪੁਰ, ਮਲਕਪੁਰ ਜੱਟਾਂ, ਮੰਡੋਲੀ, ਹਰੀਪੁਰ ਝੁੰਗੀਆਂ, ਕਤਲਾਹਰ, ਚੱਪੜ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਝੁੰਗੀਆਂ (95925-61804), ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਰਨਪੁਰ (94179-22972) **ਰੂਟ 8.** - ਭੱਟਮਾਜਰਾ, ਸੇਖੂਪੁਰ, ਲੋਦੀਪੁਰ, ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ, ਭਟੇੜੀ, ਰਸੂਲਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਭਟਮਾਜਰਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਟੇੜੀ (99153-83689)

10. ਇਲਾਕਾ : ਮੋਰਿੰਡਾ - ਰੂਟ 1. - ਸਿਕੰਦਰ ਪੁਰ, ਨਾਨੋਵਾਲ, ਬਡਵਾਲਾ, ਜੰਵੰਦੇ, ਭਟੇੜੀ, ਰਤਨਗੜ੍ਹ, ਦਾਤਾਰਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ (99149-22374) ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦਾਤਾਰਪੁਰ (81461-51925) **ਰੂਟ 2.** - ਬਡਵਾਲੀ, ਸਾਹਪੁਰ, ਤਾਜਪੁਰ, ਬਹਿਬਲਪੁਰ, ਸੱਖੇ ਮਾਜਰਾ, ਚਲਾਕੀ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਹਿਬਲਪੁਰ (92179-52077) **ਰੂਟ 3.** - ਮਾਜਰਾ, ਕੋਟਲੀ, ਮਾਨਪੁਰ, ਕਜੌਲੀ, ਡੁਮਛੇੜੀ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ (95924-62737) ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨਪੁਰ **ਰੂਟ 4.** - ਬੜਾ ਸਮਾਣਾ, ਓਇੰਦ, ਛੋਟਾ ਸਮਾਣਾ, ਮੁੰਡੀਆਂ, ਢੋਲਣਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀਆਂ (99140-07236) ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੋਲਣਮਾਜਰਾ (94172-31983) **ਰੂਟ 5.** - ਫਤਿਹਪੁਰ, ਅਰਨੌਲੀ, ਕੋਟਲਾ, ਬੰਗੀਆਂ, ਸਹੇੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੰਗੀਆਂ (94172-30673) ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਅਰਨੌਲੀ **ਰੂਟ 6.** - ਕਾਈਨੌਰ, ਗੋਪਾਲਪੁਰ, ਨਥਲਪੁਰ, ਵੰਗਰਾਲੀ, ਰੰਗੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਅਰਨੌਲੀ **ਰੂਟ 7.** - ਲਠੇੜੀ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਚੱਕਲਾਂ, ਸਰਾਣਾ, ਕਲਾਰਾਂ, ਕਾਂਜਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀਆਂ (94175-87877) ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਕਲਾਂ (97819-83761)

11. ਇਲਾਕਾ : ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ - ਰੂਟ 1. - ਮਨੌਲੀ, ਰੱਤੋਂ, ਸੰਧੂਆਂ, ਸੈਦਪੁਰ, ਭੁਰੜੇ, ਪਿੱਪਲ ਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂਆਂ (98150-88236), ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂਆਂ **ਰੂਟ 2.** - ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਲੋਮਾਜਰਾ, ਮੁੰਡੀਆਂ, ਡਹਿਰ, ਗੰਗੇ ਗੰਧਰਾਵ, ਦੁਗਰੀ, ਗਧਰਾਮ, ਤਾਲਾਪੁਰ, ਕੋਟਲੀ, ਸਾਂਤਪੁਰ, ਬੁਰਮਾਜਰਾ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (84372-04845), ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ **ਰੂਟ 3.** - ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਬੋਟ, ਡੱਲਾ, ਖੇਖਰਾਂ, ਬਜੀਦਪੁਰ, ਮੱਕੋਵਾਲ, ਬੇਲਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, (94655-30155) ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਡੱਲਾ (98781-51896) **ਰੂਟ 4.** - ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮੁਜਾਫਤ, ਭਲਿਆਣ, ਭੋਜੋਮਾਜਰਾ, ਭੈਰੋਮਾਜਰਾ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ - 98159-13790 **ਰੂਟ 5.** - ਮਕੜੋਨਾ ਕਲਾਂ, ਮਕੜੋਨਾ ਖੁਰਦ, ਸਲੇਮਪੁਰ, ਰੋਲੂ ਮਾਜਰਾ, ਪਿੱਪਲ ਮਾਜਰਾ, ਸਮਰੌਲੀ, ਰਸੂਲਪੁਰ, ਮੋਰਿੰਡਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ (89684-61232) ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ **ਰੂਟ 6.** - ਬਾਦੇਸਾਂ ਖੁਰਦ, ਬਾਦੇਸਾਂ ਕਲਾਂ, ਹਵਾਰਾ ਕਲਾਂ, ਚੂਹੜਮਾਜਰਾ, ਬਰਸਾਲਪੁਰ,

ਰੁੜਕੀ ਹੀਰਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ (94633-38107) **ਰੂਟ 7.** - ਮਕਾਰਾਂਪੁਰ, ਖਾਨਪੁਰ,, ਹਾਫਿਜਾਬਾਦ, ਫਤਿਹਪੁਰ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ (98152-51856) ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

12. ਇਲਾਕਾ : ਕੁਰਾਲੀ - ਰੂਟ 1. - ਨਥਲਪੁਰ, ਵੰਗਰਾਲੀ, ਪਪਰਾਲੀ, ਬਮਨਾੜਾ, ਭਾਗੋਵਾਲ, ਕਕਰਾਲੀ, ਧਿਆਨਪੁਰ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਸਮਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪਪਰਾਲੀ (99144-72499), **ਰੂਟ 2.** - ਭਾਗੋਵਾਲ, ਬੰਨ ਮਾਜਰਾ, ਸੋਤਲ ਬਾਬਾ, ਝਰਹੇੜੀ, ਅੰਧਰੇੜਾ, ਸਿੰਬਲ, ਚਟੋਲੀ, ਨਿਹੋਲਕਾ, ਚਿੰਤਗੜ੍ਹ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਬਲ (88724-85563) **ਰੂਟ 3.** - ਹਸਨਪੁਰ, ਬਰੋਲੀ, ਕਾਲੇਵਾਲ, ਸਿੰਘਪੁਰਾ, ਕੁਰਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਕਰਮਸਿੰਘ ਬਰੋਲੀ (97817-30554, 89685,26212)

13. ਇਲਾਕਾ : ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਪਰਖਾਲੀ - ਰੂਟ 1.- ਕਮਾਲਪੁਰ, ਮਨਸੂਹਾ, ਮਾਹਲਾਂ ਝੱਲੀਆਂ, ਭਾਉਵਾਲ, ਬੁੱਢਾ ਭੋਰਾ, ਖੈਰਾਬਾਦ, ਫੂਲ ਖੁਰਦ, ਸ਼ਾਮਪੁਰਾ, ਛੋਟੀ ਹਵੇਲੀ, ਬੇਲਾ ਚੌਂਕ, ਹਵੇਲੀ ਕਲਾਂ, ਸੂਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ, ਨਵਾਂ ਬੱਸ ਅੱਡਾ, ਪੁਰਾਣਾ ਬੱਸ ਅੱਡਾ, ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਚੌਂਕ, ਪਾਵਰ ਕਲੋਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲਪੁਰ (9478816530) ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਪੁਰਾ (94651-69982) **ਰੂਟ 2.** - ਘਨੌਲੀ, ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਨੂੰਹੋ, ਰਤਨਪੁਰਾ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਫਿਡੇ, ਗੁਨੇਮਾਜਰਾ, ਲੇਦੀਮਾਜਰਾ, ਮਦੇਮਾਜਰਾ, ਪਤਿਆਲਾ, ਮਿਆਣੀ, ਬਹਾਦਰਪੁਰ, ਚੌਦਪੁਰ, ਡਕਾਲਾ, ਆਲਮਪੁਰ, ਕੱਟਲੀ, ਖੁਆਸਪੁਰ, ਪਾਵਰ ਕਲੋਨੀ, ਰੰਗੀਲਪੁਰ, ਵੱਡੀ ਗੰਧੋ, ਰਾਜੇਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਮੀਆਂਪੁਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਨੌਲੀ (94174-65785) **ਰੂਟ 3.** - ਢਾਂਗਾਂ, ਬਿਕੋ, ਘਨੌਲਾ, ਥਲੀ ਕਲਾਂ, ਸਿੰਘਪੁਰਾ, ਥਲੀਖੁਰਦ, ਅਹਿਮਦਪੁਰ, ਮਲਕਪੁਰ, ਖੁਆਸਪੁਰਾ, ਲਾਡਲ, ਹੁਸੈਨਪੁਰ, ਨਾਨਕਪੁਰਾ, ਪਾਵਰ ਕਲੋਨੀ, ਪਪਰਾਲਾ, ਰੈਲੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ-ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਢਾਂਗਾ (94184-95417) ਭਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਸੈਨਪੁਰ (94170-92492) **ਰੂਟ 4.** - ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ, ਟੱਪਰੀਆਂ, ਗਰੇਵਾਲ, ਮਾਜਰੀ ਜੱਟਾਂ, ਮਗਰੋੜ, ਅਕਬਰਪੁਰ, ਬਾਗਬਾਲੀ, ਫਤਹਿਪੁਰ, ਭਗਾਲਾਂ, ਪੁਰਖਾਲੀ, ਕਕੋਟ, ਬਿੰਦਰਖ, ਖਿਜਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ (01881-226554, 99147-26554) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਤਹਿਪੁਰ ਭੰਗਾਲਾ (94171-57781) ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਤਹਿਪੁਰਾ ਭੰਗਾਲਾ (94780-45864) **ਰੂਟ 5** - ਗੋਬਿੰਦਪੁਰਾ, ਬੰਦੇ ਮਾਹਲਾਂ, ਪਥਰੇੜੀਆਂ, ਸਲੋਰਾ, ਖਾਬੜੇ, ਰੋਹੀ ਮਾਜਰਾ, ਭਗਵੰਤਪੁਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰਾ-(81950-41372) **ਰੂਟ 6.** - ਝੱਲੀਆਂ, ਬਾਲਸੰਡਾ, ਬੁਰਮਾਜਰਾ, ਸਾਲਾਪੁਰ, ਦੁਲਚੀ ਮਾਜਰਾ, ਰੋੜਮਾਜਰਾ, ਸੀਹੋਂ ਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰਾ (9914306431) ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਥਰੇੜੀਆਂ-7589207290 **ਰੂਟ 7.** ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ, ਹਰੀਪੁਰ, ਬਾਮਣਵਾਲ, ਬਰਦਾਰ, ਹਰਨਾਮਪੁਰਾ, ਮੀਆਂਪੁਰ, ਚੰਗਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਬਾਮਣਵਾਲ (95015-19946) ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬਰਦਾਰ (75083-59725) **ਰੂਟ 8.** ਛੋਟੀ ਗੰਧੋ, ਲਖਮੀਪੁਰ, ਝੱਲੀਆਂ, ਮਾਣਕਮਾਜਰਾ, ਠੋਣਾ, ਪੜੀ, ਮਾਦਪੁਰ, ਸੈਂਫਲਪੁਰ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਟੱਪਰੀਆਂ, ਸੰਤੋਖਗੜ੍ਹ ਟੱਪਰੀਆਂ, ਸਰਾੜੀ, ਭੱਦਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੈਂਫਲਪੁਰ (94783-84471) ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀ ਗੰਧੋ - (98557-08635) **ਰੂਟ 9** - ਬੁਰਜਵਾਲ, ਡੋਕਵਾਲਾ, ਮੰਦਵਾੜਾ, ਕਾਕਰੋ, ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ, ਭੁਪਨਗਰ, ਅਕਾਲਗੜ੍ਹ, ਖਿਜਰਾਬਾਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਬਖਸ਼ੀਸ ਸਿੰਘ ਕਾਕਰੋ (98721-15995) **ਰੂਟ 10.** ਕਾਕਰੋ, ਚੌੜੀਆ, ਸਿੰਘ, ਖਾਬੜੀਆਂ, ਚੱਕਲਾਂ, ਲੋਹਾਰੀ, ਬੰਨ ਮਾਜਰਾ, ਝੰਜੇੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਰੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਕਰੋ (98155-94315) **ਰੂਟ 11.** ਆਸਰੋਂ, ਪ੍ਰੇਮਨਗਰ, ਰੈਲ ਮਾਜਰਾ, ਮਾਜਰਾ ਜੱਟਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਆਸਰੋਂ (78370-89858) ਭਾਈ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ ਨਗਰ - 78376-91955) **ਰੂਟ 12** - ਪਨਿਆਲੀ ਕਲਾਂ, ਪਨਿਆਲੀ ਖੁਰਦ, ਜਮੀਤਗੜ੍ਹ, ਭਲੇ ਫਤਿਹਪੁਰ (ਤਾਜੋਵਾਲ), ਰੈਪੁਰ, ਨੰਗਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਫਤਿਹਪੁਰ (ਤਾਜੋਵਾਲ) (94648-21423) ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਨੰਗਲ (98766-64976)

14. ਇਲਾਕਾ : ਖਮਾਣੇ/ਰਾਮਗੜ੍ਹ - ਰੂਟ 1. - ਚੰਡਿਆਲਾ, ਰਾਏਪੁਰ ਰਾਈਆਂ, ਨਾਨੋਵਾਲ ਕਲਾਂ, ਨਾਨੋਵਾਲ ਖੁਰਦ, ਕਕਰਾਲਾ, ਮਨਸੂਰਪੁਰ, ਅਮਰਗੜ੍ਹ, ਮਨੋਲਾ, ਧਨੋਲਾ, ਸਮਸਪੁਰ, ਸਿੰਘਾਂ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਲਖਨਪੁਰ, ਖਮਾਣੇ (ਤਿੰਨੇ) ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਸਮਸਪੁਰ (94631-16593) ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨੋਲਾ 98782-40210 **ਰੂਟ 2.** - ਸੁਹਾਵੀ, ਬੁਰਜ, ਲੁਹਾਰ ਮਾਜਰਾ, ਉਚਾ ਪਿੰਡ, ਪਨੈਚਾਂ, ਪੋਹਲੇਮਾਜਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲੋਹਾਰ ਮਾਜਰਾ (94172-64725)

15. ਇਲਾਕਾ : ਦੁਆਬਾ - ਰੂਟ 1. - ਦੁਸਾਂਝ, ਸਰਹਾਲ ਮੰਡੀ, ਸਰਹਾਲ ਕਾਜੀਆਂ, ਖਾਨਪੁਰ, ਰਸੂਲਪੁਰ, ਬੰਗਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਕ ਰਾਮੂ (88725-37407) ਗਿਆਨੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨਮੋਲ (94170-78137) ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰਹਾਲ ਮੰਡੀ (98150-62173) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਸਰਹਾਲ ਕਾਜੀਆਂ - 94784-78013 **ਰੂਟ 2.** ਬਹਿਰਾਮ, ਫਰਾਲਾ, ਸੁੰਢ, ਸੰਧਵਾਂ, ਚੱਕਰਾਮੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਐਸ.ਡੀ.ਓ ਅਜੈਬ

ਸਿੰਘ (01823-270300)

16. **ਇਲਾਕਾ : ਅਬਰਾਵਾਂ/ਸਨੇਟਾ - ਰੂਟ -** ਅਬਰਾਵਾਂ, ਤਸੌਲੀ, ਢੇਲਪੁਰ, ਗਡਾਵਾਂ, ਸਨੇਟਾ- ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ - ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਸੌਲੀ (98555-01571),

17. **ਇਲਾਕਾ : ਧਮੋਟ - ਰੂਟ 1. - ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ** ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਧਮੋਟ, **ਰੂਟ - 2.** ਮੁਦਨੀਪੁਰਾ, ਸਿਰੌੜਾ, ਅਲੂਣਾ ਪੱਲਾ, ਮਿਆਨਾ। **ਰੂਟ - 3.** ਨਿਜਾਮਪੁਰ, ਭਾਡੇਵਾਲ, ਪਾਇਲ, ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ, ਬੀਜਾ **ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ** - ਭਾਈ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

18. **ਇਲਾਕਾ : ਬਲਾਚੌਰ - ਰੂਟ 1. -** ਔਲੀਆਪੁਰ, ਕੰਗਣਾ ਬੇਟ, ਮਲਕਪੁਰ, ਜੱਟਪੁਰ, ਪੈਂਗੜਪੁਰ, ਸੁੱਧਾ ਮਾਜਰਾ, ਸੱਜੇਵਾਲ, ਨਿਆਣਬੇਟ, ਜਾਨੀਵਾਲ, ਲਾਲਪੁਰ, ਟੱਪਰੀਆਂ, ਗਾਦੜੀਆਂ, ਆਕਲਿਆਵਾਂ, **ਰੂਟ 2. -** ਕੁਲੇਵਾਲ, ਮਹਿਤਪੁਰ, ਗੜੀ, ਰਾਏਪੁਰ, ਘਮੋਰ, ਸਿਆਣਾ, ਬਲਾਚੌਰ, ਮਜਾਰੀ, ਸਿਬਲ ਮਾਜਰਾ, ਹੁਸੈਨਪੁਰ, ਗਰਲੇਵਾਰਾ, ਰੱਕੜਾ ਢਾਹਾ, ਬਛੇੜੀ, ਕੋਲਗੜ੍ਹ **ਰੂਟ 3. -** ਮੁਜਫਰਪੁਰ, ਰਕਾਸਨ, ਚਲਾਣ, ਮਹੱਦੀਪੁਰ, ਤਾਜੇਵਾਲ, ਚੱਕ, ਚੱਕਲੀ, ਮਝੂਟ, ਮੀਰਪੁਰ ਜੱਟਾਂ, ਬੀਰੋਵਾਲ **ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ** - ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਲਾਚੌਰ (94637-40419)

19. **ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ : - ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ**
- ਖੂਬੀਆ ਨੰਗਲ ਅਸਥਾਨ (96394-41313), ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ (098371-31140) ਸਾਲਾਪੁਰ ਅਸਥਾਨ (99278-75036) ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਕਿੱਛਾ, (98373-16924) ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਲੀਆ (94154-29624) ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਮੈਗਲਗੰਜ (97945-06751) ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ ਫਾਰਮ, (99184-46336) ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ ਫਾਰਮ (91987-15748) **ਰਾਜਸਥਾਨ** - ਬਾਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬੁੰਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ 99833-97841 **ਹਰਿਆਣਾ** - ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਡਵਾ (080531-000930) ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ ਅੰਬਾਲਾ (92157-45482), ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ ਯਮੁਨਾ ਨਗਰ - (94181-16414) **ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ** - ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ (97361-00043) **ਮਾਝਾ** - ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ - (94637-29915) ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ (98151-25093) ਪ੍ਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ - (94652-52638) ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਬਟਾਲਾ - (99157-308077. **ਬਨੁੜ** - ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ 98151-20373, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ (98154-62204) **ਲੁਧਿਆਣਾ** - ਬਾਗ ਸਿੰਘ (98143-21418,) ਗੁਰਬਾਜ ਸਿੰਘ (98142-68041) **ਸੰਗਰੂਰ** - ਬਾਬਾ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫ਼ਾਹੜ (98729-18506) ਪਟਿਆਲਾ - ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ (97801-30180, 99151-66501) **ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ** - ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (94645-00600) **ਦਿੱਲੀ** - ਪ੍ਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, (98730-11265) ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (98104-30517), ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (92664-03650), ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (98991-05205) **ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ** - ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ (98145-18602) ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਨੰਗਲ (94178-76243) **ਫਰੀਦਕੋਟ** - ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 94177-22623 **ਮੁੰਬਈ** - ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਂਸਲ, (98678-77056)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ -

* ਸਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਵਾਰੀ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। * ਰੂਟ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੀ ਸਵਾਰੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਡਰੰਮ ਰੱਖ ਲਵੇ। * ਰੂਟ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮਾਗਮ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਟੈਂਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰ ਲਵੇ। * ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਲਈ ਬੈਨਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ। * ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 15 ਤੋਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲੈ ਲੈਣ। * ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ।

ਸਮਾਗਮ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਕਰੋ ਫੋਨ ਨੰ 98155-94315, 94635-86024

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਵਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਣ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜੀ -

ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੰਚਾਰਜ-ਸਮਾਗਮ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ- ਫੋਨ ਨੰ: - 98155-94315, 94635-86024

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

*Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh*

(Continued from P. 76, issue Oct., 2017)

The Princess was in her early youth, but she was perfectly chaste and free from sins. She had neither thought of any evil, nor learnt any, for she had been brought up in such an environment where there was joy and bloom. When Bhai Tiloka Ji opened his eyes, the Princess said, "O noble man! it is I who hit you with the arrow. Today, after many days, have you regained consciousness. I had done a deed which is called a sin. This word, she used to hear from the learned Brahmin in their palace." Bhai Tiloka Ji replied calmly, "Good girl! you should not regret your deed. My holy Guru tells me that one should not blame anyone because whatever happens is the fruit of one's deeds of previous birth. So, you are not even slightly at fault. My True Guru's edict is -

'Of D learn:

Blame none: your evil deeds alone are to blame.

What I have done have I obtained -

On none else cast the blame.' P. 433

ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ

ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ

ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

On hearing this, she tried to comprehend it. Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! it is my deed which made me sit in the neat and beautiful forest. Again, it was my deed which urged you to come there, and

according to that deed did you shoot an arrow at me. You are not to blame. Remove this thought from your mind completely." Thereafter, as Bhai Tiloka Ji gradually regained consciousness under the effect of medicine, he made many spiritual utterances, which have been discussed in a simple language in the last three congregations lasting nine hours. Although the subject of the soul is very profound, yet Bhai Tiloka Ji explained the region of the soul in a very beautiful manner. The Princess did not know even this much that man dies. She did not know what happened after death. Such a simple girl, he easily took into the region of the soul and kept explaining to her the state of truth. He said, "Good girl! now we are going to give up this mortal frame." She was surprised: "He hasn't recovered fully as yet. How will he go?" She tried to understand what he meant by saying that he was going to leave the body. Then she recollected what he had told her: This body is something different from the 'jeev' (sentient being). He (soul) who abides in the body comes and goes in obedience to Divine Ordinance. Bhai Tiloka Ji said, "Now the Divine command has come. I am going to leave this body in a few days." Holy congregation! this 'jeev' (sentient being) has no power of his own, neither to take birth, nor to die. He obeys God's

command -

*'In man's hand lies no power -
Over all creation is the Lord's Will
Supreme.'* P. 277

**ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥੁ॥
ਕਰਨ ਕਰਾਵਨੁ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥੁ॥**

The 'jeev' takes birth and dies as per Divine Ordinance. Those who happened to gain knowledge of the Inaccessible realm, they come to know in advance that their period of stay in the mortal abode has come to an end. They know the date, time and place of their departure from the world.

Baba Karam Singh Ji of Hoti Mardan was preaching the message of truth to the congregations enabling them to swim across the world ocean. All of sudden, one day he said to his attendants and disciples, "Write to the devotees that a week hence I am going to give up this mortal frame." His command was obeyed. Letters were sent to prominent Sikhs. A very large number of devotees gathered at Hoti Mardan. Tears were streaming from their eyes because it is very difficult and painful to bear separation from a holy man. All their hopes are centred on him. When a holy man leaves the world, all his devotees feel as if darkness has enveloped their life. They feel as if life has lost its taste and meaning for them. Devotees of a holy man always wish him to live in physical form for ever, and continue giving them comfort and courage with their sweet utterances. It is quite natural for them to shed copious tears over the passing away of their beloved holy man. These tears are not a mark of their ignorance but of their love and devotion. He who does not shed a few tears over the passing away of his beloved holy man is stone-hearted. It is wrong to call him an enlightened person. Man has living

feelings and emotions. Their effacement will turn him into a stone.

Not bearing separation from Sovereign Guru Nanak Sahib, Guru Angad Dev Ji shut himself in a room of Mai Bharai's house and became lost in a deep trance. Although Guru Nanak Sahib was still living in physical form, yet Guru Angad Dev Ji was visualizing the scene when he (Guru Nanak Sahib) was going to give up the mortal body. Baba Budha Ji and all other prominent Sikhs got the door opened. They informed Guru Angad Sahib that Guru Nanak Sahib had passed away. At this, his first utterance was-

*'Behoves it one to die before the Beloved
with whom thou hast love.*

*To live after him is to lead an accursed life
in this world.'* P. 83

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥
ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥**

So, in this way, the congregation, feeling the impending separation from Baba Ji (holy man), was finding it difficult to bear its deep pangs. On the last day, they requested him, "Revered sir! we have not yet become content with having a glimpse of you, while you have decided to leave your mortal frame. You are a capable holy man. Please, for our sake, stay in the world for sometime more." The chief among the petitioning devotees was Bhai Lal Singh, 'Shriman' [Head of the community kitchen] of Hoti Mardan hermitage. Seeing the pitiable state of the beloved devotees, the holy man felt compassion for them, and said, "On hearing your supplication, my heart has melted. We cannot avert the Lord's command. But we can make one arrangement. Bhai Lal Singh Ji, you are to depart from here two years, two months and two days hence. You may

depart on my turn, while I shall leave on yours!" So, this is what happened. On that very day, in the evening, 4.30 pm was the time fixed for his passing away. He sat in the congregation. He recited Jap Ji Sahib with perfect concentration of mind for 25 minutes. He bowed his head at the holy man's lotus feet, received a pat from him and entering the soul region with his consciousness, he sat down. In five minutes, his soul flew out of his body and came to abide in the realm of Truth or Eternity. Exactly two years two months and two days hence, the holy man went to Saidu, which is quite far away from Hoti Mardan. There lived a ninety year old woman, who had made a garment for him with great love and devotion. The holy man went to her house and said, "Mother! bring the garment which you have knitted, I shall wear it at the time of my departure. You will also pass away along with me. We will take you with us." Night-long Gurbani-singing was going around the house. When it struck 2 o'clock, the congregation witnessed strange spectacles. Sant Maharaj Ji (Sant Ishar Singh Ji Rarewaley) told us: "In ambrosial hours of the morning, a light flashed in the sky. Perfect peace prevailed then. Everybody became quiet. We heard with these mammonic ears an extremely pleasing and soft tune echoing in the sky. Very sweet musical instruments were being played. At that time, when the chief *sewadars* opened the gate of the house, they say that the old woman had passed away with her head resting on the holy man's lotus feet, while he gave up the body sitting cross-legged in a state of deep meditation or trance. It is a very great achievement which holy men of the Rara Sahib sect sometimes manifest.

Similar is the case of Sant Attar Singh Ji Reru Sahib Waley. He too, before giving up his physical body, had got a compartment booked from Doraha Railway Station for Hoti Mardan, and he had told the Zaildar who was close to him that he was going to leave the world that day. The coffin was ready for his body which was to be immersed in water at Hoti Mardan. The coming and going of Guruward persons is very easy and natural. They do not take birth and die, they enter the body, and leave it at will, about which the Guru's edicts are -

'One who is God-directed, is born and dies from fear of yama (Death) free.' P. 932

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

'Such are benefactors of mankind, exempt from birth and death; bestowing gift of true life, to devotion they inspire the self, And with the Lord grant union.' P. 749

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ
ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

So, in this way, Bhai Tiloka Ji said to that Princess, "Good girl! now the time of our departure from the world has come. We are going to depart leaving this body. Don't carry any burden on your mind. Whatever is happening is in obedience to God's Will and command. It is according to Divine Ordinance that men get kingdoms to rule, and accordingly do men become beggars. All that is happening is according to Divine Will. He who realizes God's Ordinance goes to the Lord's realm.

On hearing this utterance, the Princess was deeply disturbed and darkness came before her eyes. When she regained her consciousness, she said, "O dear man! if you die, I won't live even for a moment. I will

also die with you by piercing my heart with an arrow. If you have pardoned me for my mistake, and say it truly that I have committed no wrong, then I have only one request to make to you and I ask for nothing else, and that is 'Give me refuge at your feet. I will die with you by piercing my heart with an arrow.' If this is not acceptable to you, then you should live here with me. My parents love you very much. I love you with all my heart, and I cannot bear separation from you. Kindly accede to my request. I will serve you all my life like a slave and atone for my sins. Believe me, you are the support of my life. Without glimpsing you, I cannot live, just as a fish cannot when taken out of water."

Holy congregation! such is the state of a person in true love. Its extreme is described in the following *Gurbani* edict -

*'As without water the fish finds not life;
As without the drop of rain the chatrik
(sparrow hawk) feels not content;
As the deer attracted by sound rushes to
face the hunter;
As the humming-bee, greedy for the
fragrance of lotus gets bound-
Thus is love for the Lord in the heart of the
devotees:*

By His sight feel they fulfilled.' P. 708

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ
ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਕੁਕੋ
ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ
ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ
ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ
ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

Without our friend or lover, the world becomes empty. When Sant Maharaj Ji (Sant Ishar Singh Ji Rarewaley) passed away, only

I and other dear devotees know, how painful was this separation -

*'Those afflicted with this pain alone feel it:
The passion of devotion to God is like piked
arrows.'* P. 327

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

For a year, I was in a state of shock. Gradually, I felt consoled and comforted. I gained the belief that holy men do not go anywhere. From the invisible regions, they give inspiration for executing various tasks. You know how many films have been made. By now 700 films have been made which are being shown all over the world. All this is taking place according to Sant Maharaj's direction which he gave me in the year 1973. I feel it truly that I neither had strength to do anything nor have I now. It is the holy man who is getting things executed by giving me strength from the invisible. But I am surprised that if I tell this to anyone, he does not believe it and gives all the credit to me. But I have felt that he is getting everything done and that I am nobody to do anything. Holy men never disappear. Whether in visible form or from the invisible, they always do good to the world.

On hearing about Tiloka Ji's passing away, the Princess went into a state of semi-consciousness, when she came to senses, she again made a request to him, "O noble man! I did not ask you anything about yourself. I need not ask either because you appear to me to be so much my very own because I won't be happy to hear of any other name to be associated with you. I have felt that your entire self which you call 'soul', is mine; none else has any claim over it. You may go wherever you like. I am happy in your will, but I want to see you with me."

At this, Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! it is God's grace that He has dispelled the feeling of unfamiliarity and your uttering these words is impelled by pure virtuous love. I told you a hidden secret: I am soul and in you too there is the same soul which is in me! This is true, but if we come a little below this state, then due to the effect of 'ego', we consider ourselves separate and distinct from one another, and the veil of 'jeev' (sentient being) clings to us. We do good and bad deeds. We unite with one another and separate, and then after separation we meet with them again. We get chained in relations. We come into this incarnation and after having lived it, we depart and enter another existence. We continue moving in this cycle because we have forgotten our true origin or source, which is called the 'soul-form'; and this physical form we have accepted as active being. It would have been very good if we had stayed at this stage, but we have come down still further and started considering it a five-six foot tall body full of filth and ordure. The body is very beautiful and precious, if it is used for realizing our self and gaining knowledge of our 'soul-form'. Otherwise, good girl! you can yourself reflect and see how much filth continues coming out of this body. Beautiful and delicious things we put into the mouth, and what comes out is ordure and filth. Guru Sahib says -

'Foul ordure, bones and blood by thy skin are wrapped.

Yet of this body art thou conceited.

Realization of one truth alone shall bring thee purity.

Without such realization shalt thou ever remain impure.'

P. 374

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ॥

**ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ॥
ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ॥**

For instance, when you have to go to the forest, you ride the best horse and go there. You wander about and do hunting. Your body riding the horse does all these feats. Just think yourself and tell me - Have you ever thought yourself to be the horse?" In reply, she said, "Have I partaken of any intoxicant that I may forget myself and in delusion may consider myself a horse? O good man! the horse is meant for riding and executing my tasks." Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! now you have understood what I have been trying to explain to you. Just as by riding the horse, you accomplish your tasks, similarly, the 'jeev atma' (individual soul) riding this body sees with the eyes, hears with the ears, smells with the nose and with tenderness of the body enjoys the relish of touch, through the tongue tastes bitter and sweet. But you are separate from the body. What I call 'jeev atma' (individual soul) is also not a true entity. It is a misconception or delusion of our intellect or understanding. When the 'soul' confers strength or power, awareness is created in it. That consciousness, instead of discerning its true form, sees itself separate and different. And because this notion becomes embedded, it falls from the 'soul state' and becomes 'jeev atama' (individual soul). But what your true source or origin is, what you truly are, that is called 'soul'. That 'soul' is the same in you and me, in your parents and in your subjects. It is also the same in the horses and elephants in your stables." On hearing this, the Princess said, "Good man! I have understood upto the point where you call 'me' 'jeev atama' (individual soul), and now

I see myself somewhat different and distinct from the body because when you said these things to me initially, I had felt very much disturbed and agitated, but after listening to your utterances repeatedly, I have become at least this much convinced that 'I' am not a physical body but the 'jeev atma' (individual soul) abiding in it, and whatever the body does, it is 'I' (jeev atma) who do it. The body acts according to its command as does the horse according to mine. Now, if I (the body) die by piercing an arrow in my heart, I (the jeev atma) shall continue to live. This I have learnt by listening to your utterances. Besides, I shall live with you wherever you do." Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! this thinking of yours is also wrong. Let me tell you a simple and easy thing. But first you should tell me that when you do hunting you say - I killed a deer. You also make such utterances - I love my friend; I gave charity to the poor man; I served food to a hungry man." At this, she said, "Other noble deeds also, it is 'I' who do them. Seeing my noble deeds, my father is very much delighted and takes me into his embrace lovingly. He encourages me to do more good actions." Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! when you say that you do all the good and bad deeds, then they cling to you. When you give up your body, that is, die, then each and every deed will cling to you to give you reward in the manner of the seed sown in wet land, which is bound to sprout and grow." She said, "Yes; this I see daily that the seed sown in land sprouts into a green plant after some time." Bhai Tiloka Ji said, "This is what I wanted to explain to you. When we do deeds, we sow their seeds in the inner consciousness related to the 'jeev atma' (individual soul). This inner consciousness,

which is like subtle land, we sow with deeds. With the passage of time, these seeds of deeds sprout and grow. Of them, some are good and some, bad. The fruit of good deeds we have to partake of at comfortable places just as you have become the daughter of this Raja (ruler or king). You are reaping fruit of your good deeds in the form of riches and comforts. If, instead, you had practised cunning, deceit etc. then, good girl, you would have been born in a poor household and suffered poverty and deprivation and the attendant pain and misery. Then, by taking birth again, you would have done new deeds. If the deeds done are very bad and ignoble, then we enter low incarnations like those dog, cat, cows, buffaloes, mice, scorpions etc. Then the 'jeev atma' (individual soul) would not have got human incarnation. Whatever kind of vesture (body), the 'jeev atma' (individual soul) gets to put on, it gets absorbed in it. So, listen carefully to what I have to tell you. It is that if you kill yourself by piercing an arrow in your heart, then to suffer the consequences of your deeds, you will have to go to another place (i.e. enter another existence), but you won't be able to go, where I am going. Such is the *Gurbani* edict -

*'Beloved friend! our companions towards the Beloved are taking departure -
How shall they now find union with Him?
Should they carry merits in their pack,
The Lord union to them shall grant.'* P. 729

**ਸਾਜਣ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੇਲਾ ਹੋਈ ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ ॥**

Start doing what I am doing. Then, when you give up your body in obedience to God's command, you will come to the place where I shall be abiding and thus meet with me. Therefore, I am telling you not to be deceived and commit a folly. Don't kill

yourself by believing that after death you will come to meet me and live with me. Good girl! this will never happen. So long as you don't do deeds like those of mine, you cannot reach me after death. So, in short, once again, let me tell you that the place where the holy men abide after leaving this world is called 'Sach Khand' [Realm of Truth or Eternity]. Those persons, who after doing, deeds, assert: 'I have done it, don't go there. Don't we assert - 'I helped this man with so much money; I gave clothes for his children to wear. They were starving; I gave them foodgrain from my share; I gave them cereals; they were very poor. I bought books for their children. I procured money for the marriage of his daughter.' Just think and tell me don't we entertain such notions?" She said, "Good man! what is there to think about? These notions we all entertain. Let me tell you further. If we help somebody and he is not thankful, we get annoyed with him: 'I did this and that for him, helped him so much, but he has not acknowledged it even.' O good man! don't you behave like this?" Bhai Tiloka Ji said, "This is the difference between you and me. If some good deed is performed by our body, we are not doing a favour to him. This is done naturally and spontaneously. Look at the rose which spreads beauty and fragrance all around. Has it ever said to anyone - I give beauty and fragrance? It is happening naturally and spontaneously. These things happen to be done by the rose in natural course. Similarly, whatever is being done by this existence is natural and spontaneous. I have never thought - I have done this, I have done that.' It is on this point that the two of us are different from each other. When you will say - 'I do this', you will be

bound to your deeds, and its consequences or fruit you will have to bear." Holy congregation! Guru Sahib tells us daily; just pay attention. Like the Princess, we also assert - "I did this, I did that. I rendered service in the gurdwara by carrying bags of cement on my head. I served 'langar' (food) even when it was extremely hot." What happens by doing so is that we gather our deeds within the self and unless we get the reward for those deeds, we remain annoyed. In this context, Guru Sahib says -

*'So long as man thinks that he does something,
Till then he has absolutely no peace.
As long as this man deems that that he is doer of something,
Until then he wanders in the womb existences.
As long as he deems one man an enemy and another a friend,
So long his mind is not at rest.
So long as man is intoxicated with the love of mammon,
Till then the Dharamraja (Righteous Judge) inflicts punishment on him.
By Divine grace alone are man's bonds snapped.
By the Guru's grace, saith Nanak, is egoism discarded.'*

P. 278

ਜਬ ਲਗ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਹੋਇ ॥
 ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
 ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥
 ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਉ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਬੰਧਨ ਤੁਟੈ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਹਉ ਛੁਟੈ ॥

But, on the other hand, those who have realized their soul, they never say, though doing everything, "I do something." They do not seek any return for their deeds - good or bad. This is because goodness or virtue

spontaneously erupts out of them like a fountain. They are like an artisan well which gives water automatically; they are like a spring from which water flows spontaneously fulfilling the needs of the people. Therefore, good girl! those who are of the thinking that they are the doer of deeds continue taking birth and dying. Many times, in other incarnations too they happen to meet each other, and then separate. Sometimes, a father becomes the son, sometimes, a son becomes the father. Guru Sahib says -

'Those to material objects united, from the Lord are sequestered;

Those discarding these to the Lord are united.

Those clinging to the world are dead to the spiritual life;

Those dying to the world are truly living.

Those sequestered from the Lord entering transmigration, of many are born as progenitors and progeny, of many preceptors and disciples.

Beyond count their future and past, what castes they entered, what they now are.'

P. 1238

ਜੁੜਿ ਜੁੜਿ ਵਿਛੁੜੇ ਵਿਛੁੜਿ ਜੁੜੇ ॥

ਜੀਵਿ ਜੀਵਿ ਮੁਏ ਮੁਏ ਜੀਵੇ ॥

ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬਾਪ ਕੇਤਿਆ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਹੁਏ ॥

ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਕਿਆ ਜਾਤੀ ਕਿਆ ਹੁਣਿ ਹੁਏ ॥

Therefore, if you think that in case of my passing away and your killing yourself with an arrow, you will meet me in the other world, you are sadly mistaken. My thinking and my path are different because I do not consider myself a 'jeev' (living being). In my inner self or consciousness, I am already united with my Guru (Holy Preceptor). But as yet, you do deeds and consider yourself a physical body. Although with my teaching, you have gained light that you are a 'jeev atma' (individual soul) which gives strength

to the body, but owing to being bound with deeds, you take the other path of bearing the consequences or fruit of your deeds. We do not feel egoistic about any deed saying - 'I do it.' This is why, deeds do not cling to us. Therefore, our path is different. Only if your thoughts are similar to mine, you can meet me." On hearing this, the Princess was very much surprised to find that she liked the utterances of this good and noble person. She said, "I admit that whatever you say is true. You neither tell a lie, nor practise deceit. I have prepared myself to believe that I am not this beautiful physical body, but the one who abides in it. But this thing slips out of my mind. I fail to remember it. I continue to consider myself the person reflected in the mirror before me." Then she said, "On hearing your utterances, I have accepted everything as true. But tell me the path by treading on which I may reach the place where you abide."

On hearing Bhai Tiloka Ji's utterances, the Princess was lost in very deep thinking. She tried to remember what things he had said. She was endeavouring to lodge them in her memory lest she should forget them. Bhai Tiloka Ji rested for sometime. Then he opened his eyes and from his lips escaped the words: 'Waheguru (Guru); blessed is Guru Nanak'. The Princess tried to comprehend them. Observing her state and struggle of doubts and contrary thoughts going on in her mind, Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! what I have said, you have understood very well. Let me tell you a little more. The good deeds that man does in this world go with him to be accounted for in the Divine Court after his death."

Holy congregation! there are many such

persons who straightaway decide that there is no Divine Court ahead. They make this decision as per their limited thinking according to the environment of this small planet. But when we read and reflect over the Primal 'bani' of the Gurus enshrined in *Sri Guru Granth Sahib*, we learn that after leaving the world, when the 'jeev atma' (individual soul), shackled by his deeds, leaves this body to suffer their consequences, then, according to his doings, he suffers joys and sorrows. Guru Sahib says-

'Saith Nanak: Creating the beings, God has installed the Righteous Judge to record their accounts.

There, only the truth is adjudged as true and the sinners are picked up and separated out. The false find no place there and they go to hell with blackened faces.

They who are imbued with Thy Name win, O Lord. They who cheats, they lose the day. God has installed Dharamraj (Righteous Judge) to record their accounts.' P. 463

ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ
ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥
ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ
ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥
ਥਾਉ ਨ ਪਾਇਨਿ ਕੂੜਿਆਰ
ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ॥
ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ
ਹਾਰਿ ਗਏ ਸਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ ॥
ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ ॥

Guru Sahib further says -

'The Righteous Judge is under command to sit and administer even-handed justice.

The evil souls professing love for duality, they are thy subjects.

God, the Treasure of excellences abides within the heart of the spiritual wayfarers and they meditate on one Lord, the enemy of ego.' P. 38

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ
ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ

ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥
ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ
ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮਰਾਇ ਕਰੈ
ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਹਣਹਾਰ ॥

The *Dharamraja* (Righteous Judge) has been created and established by Lord God. To him go apostates, egoists, ungrateful and sinners. After considering their deeds, their 'jeev atma' (individual soul) is sent to hell. Guru Sahib says -

'The egoist keeps being born and dying, And ever and again buffets bears.

All hells by the egoist are suffered, the God-directed not a whit by these are touched.'

P. 38

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਪੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥

Guru Sahib has said 'all the hells'. This is because different religions and sects have given different numbers of hells. Many sects put their number at eighteen. They hold that half a hell is on this very earth. Some sects put the number of hells as eighty-four. Guru Sahib did not get involved in their numbers. He wanted to reveal one thing that the egoist, to suffer the consequences of his deeds, has to go to the hells. In this context, one *Gurbani* edict is -

'In forgetfulness of the Name man rancour and suffering has to bear.

When the command comes, departure no way can be put off.

The self in hell's pool flounders as fish writhing out of water.

The materialist reprobate eighty four lakhs hells has to suffer;

Each receives as have been his deeds.

Without guidance of the holy Preceptor comes not liberation -

Man by the sum of his previous deeds is bound.

*In the hereafter the path is sharp as sword-
edge through a lane extremely narrow.
There as is reckoning called, the self like
sesame seeds is crushed.
There neither mother, nor father, wife or
progeny are our helpers -
Without devotion to the Lord comes not
liberation.'* P. 1028

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੋਖ ਦੁਖ ਸਹੀਐ ॥
ਹੁਕਮੁ ਭਇਆ ਚਲਣਾ ਕਿਉ ਰਹੀਐ ॥
ਨਰਕ ਕੂਪ ਮਹਿ ਗੋਤੇ ਖਾਵੈ
ਜਿਉ ਜਲ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਮੀਨਾ ਹੇ ॥
ਚਉਰਾਸੀਹ ਨਰਕ ਸਾਕਤੁ ਭੋਗਾਈਐ ॥
ਜੈਸਾ ਕੀਚੈ ਤੈਸੇ ਪਾਇਐ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ
ਕਿਰਤਿ ਬਾਧਾ ਗੁਸਿ ਦੀਨਾ ਹੇ ॥
ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਗਲੀ ਅਤਿ ਭੀੜੀ ॥
ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ ਤਿਲ ਜਿਉ ਪੀੜੀ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਲਤ੍ਰ ਸੁਤ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਰਸ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੀਨਾ ਹੇ ॥

So, inspite of such clear *Gurbani* utterances, it is a figment of the imagination to say that hell and heaven are here in this world itself and nowhere else. Guru Sahib says -

*'The Righteous Judge shall arraign all, at the
Divine Portal;
Near or far from God shall they be
As per their deeds - good or evil.'* P. 8

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੁਰਿ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੁਰਿ ॥

The Righteous Judge has the power and authority to reward the virtuous and punish the sinners. God's devotees and lovers who, coming into the world, have accumulated Name-treasure, served the world by considering it God's image and have fruitfully utilized their life in the service of the Guru (Holy Preceptor), never go before the Righteous Judge; they go to the Guru's holy world. Infinite is Lord God's creation about which nobody can say anything with certitude. Only that much is said as comes to be known. There are many such things in

the world which manifest these edicts.

There is a story about Baba Sahib Singh Ji Bedi from Guru Nanak Sahib's lineage. At his hermitage, an attendant named Bhai Bhan Singh rendered service in the community kitchen. His mother too rendered miscellaneous services over there, like scrubbing utensils, washing clothes, sweeping etc. All of a sudden, one day, she passed away. A *Gursikh* informed Baba Ji that Bhai Bhan Singh's mother had passed away. Meditating deep within his self, Baba Ji saw the other world and commanded, "My dear devotees! she is not to be cremated without my permission. Her body should be kept preserved." After quite sometime, she revived. Her breathing started and she sat up. When she regained her consciousness fully, she said that she wanted to pay obeisance to Baba Ji. At that time, many other devotees including Bhai Bhan Singh presented themselves before Baba Ji. Baba Ji asked, "Mother! tell us about the world hereafter." She said, "Reverend Sir! it was not Death's messengers who came to take me away. But they were some good folk. When they took me to the court of the Righteous Judge, the recording angels Chitra-Gupt were asked to examine the account of my deeds, but my name was not found in their register. The Righteous Judge, with his power, saw immediately that I was a *Gurbani*-reading woman who rendered service in the Guru's abode and therefore, I could never come to his court and was to go to the court of Guru Nanak Sahib.

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 85, issue Oct., 2017)

The entire visible world is all false. (not real)

ਦਿਸਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ॥ P. 1083

God is the only Truth. He is immanent in all beings. The One has assumed so many shapes. He lives in his own glory and diversity. The Tenth Master commands this -

He is One Being and has assumed so many shapes. His forms are countless. This non player plays so many games (parts). Ultimately He is only One.

**ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰਿ ਏਕ॥
(Jaapu Sahib)**

Discretion consists of revolving such thoughts always in one's mind.

2. Detachment (ਵੈਰਾਗ) (Indifference to the world)

This whole visible universe is subject to death and is changeable every moment. It gives us an illusion of the world. Its basis is God Almighty. We see its different shapes, colours, names and spots; its substance and classes. Discretion consists of realizing God as the only Timeless Reality and giving Him lodgement in one's heart and to let alone this visible world, which is false, temporary and non-eternal.

3. Six Point Programme

i) *Sam* (ਸਮ) non-violence, non-stealing, one-wife restraint, fortitude, forgiveness, mercy, sympathetic heart, little food and sleep, and daily bath.

ii) *Dam* (Penance) (ਦਮ)

iii) *Shardha* (faith) (ਸ਼ਰਧਾ)

iv) Practice of these virtues and (v) Detachment, the sixth is vi) Perseverance. These six cardinal Virtues are *Sam*, *Dam*, *Shardha*, *Samadhan*, *Uparam* and *tatiksha* (Perseverance). Withdrawing the mind from the taste of worldly pleasures, the wise call this *Sam*. To restrain the various organs - this the brave noble men call *Dam*.

**ਸਮ ਦਮ ਸ਼ਧਾ ਤੀਸਰੀ ਸਮਾਧਾਨ ਉਪਰਾਮ॥
ਛਠੀ ਤਿਤੀਕਸ਼ਾ ਜਾਨਿਏਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਯ
ਨਾਮ॥
ਮਨ ਵਿਸ਼ਯਨ ਤੇ ਰੋਕ ਨੋਂ ਸਮ ਤਿਹਿ ਕਹਤ
ਸੁਧੀਰ॥
ਇੰਦ੍ਰਯਗਣ ਕੋ ਰੋਕਨੋਂ ਦਮ ਭਾਖਤ ਬੁਧ ਵੀਰ॥
(Vichar sagar, P. 5)**

(I) *Sam* - This is of ten kinds : (a) Forsaking violence. Violence is of 3 types, Non-violence of the mind; Non-violence of speech and physical non-violence. Mental non-violence consists of not thinking ill of any person and wishing welfare for all. The non-violence of speech consists of (according to the Guru's verdict) not breaking anyone's heart by uttering harsh words, not speaking cruel words to anyone out of anger, not to tell a lie, not uttering words of hypocrisy and fraud.

Non-violence of the body means not harming anyone with weapons. Never to kill anyone, not to cause damage (harm) to anyone b) Never telling a lie. If speaking the truth can cause loss or the poor is oppressed, in such a case, one should keep silence. c)

Non-stealing. Don't steal anyone's property by burglary etc. Don't snatch anyone's belongings by force or aggressiveness. Plagiarizing anyone's poetry or writing is also theft. It is also theft to pass on anyone's ideas, shamelessly as one's own in a book. This is called intellectual theft. Also don't try to pry into other's secrets nor look at anyone with an evil eye.

d) Being content with one wife. This is the ideal practices for a house-holder. The celibate should practice strict discipline and adhere to eight Rehats (code of conduct). These Rehats are - never to meet a woman in private, not to make indecent references to her with a bad motive; don't talk about a woman's beauty, of her limbs and parts; don't touch her body; not looking at her with good wishes, thinking of base sexual ideas in the mind; Practising this code of conduct, a man is called one with self-control or an ascetic.

The Tenth Master also says, O my mind, practise asceticism of the kind that you keep matted hair of asceticism of complete control over passions. Guru Nanak, the king of the Universe, also ordains 'Make continence thy furnace, patience thy goldsmith, (ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ). Asceticism consists in controlling the (evil) tendencies of the mind.

e) Fortitude (ਧੀਰਜੁ) - Fortitude consists in keeping equanimity (sameness) between happiness and misery, between profit and loss, between honour and dishonour.

f) Forgiveness (ਖਿਆ) - If someone has done evil, pardon him; don't inflict any harm or punishment on him. Bring such a wrongdoer on the right path, not cause any harm to him. This is forgiveness of the high order.

A forgiving person is very broad-minded. Take the example of Maharaja Ranjit Singh. A boy hurled a brick at him. The Maharaja compared his insolent act with children pelting stones at a tree to bring down fruit (ber). He pardoned him and gave him two villages as a favour. This is the highest type of forgiveness.

g) Mercy (ਦਇਆ) - Mercy consists in helping anyone in trouble, by giving him food, clothes or money according to one's capacity; to suggest some remedy to a person who is caught in some trouble. Virtue cannot take birth in the heart of a merciless (heartless) person. Guru Maharaj commands as under -

Piety is the off spring of compassion.

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥ P. 3

In the light of these Guru's edicts, it seems impossible to call those as religious folk, who live by killing and eating living beings.

If killing living beings is dharma (virtue) then tell me what is non-dharma? They call each other sage, then whom will they call a butcher.

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥ P. 103

There are many examples of mercy in Guru's dharma and in general dharma too. For instance, when Ravia Ji had gone on Haj at a distance of 60 Kos from Mecca, she plucked her hair of the head and offered all clothes to help a bitch and its pups (to drink water). And for herself she dug the earth, sat in the earth to save her body. Great men tell us that the holy Kaaba came from 60 miles away to give its glimpse to her.

Similarly a religious congregation

coming for the darshan of the Guru, carried a leper on their back by turns. They brought the leper to the third Master. The Guru removed his curse of leprosy and expressed his great pleasure on the action of the sangat (congregation).

h) Merciful Heart (ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ) - It consists in wishing well to all, giving good counsel, without any discrimination and not bearing ill will or jealousy towards anyone.

i) Code of Socio-religious conduct (ਮਰਿਆਦਾ) - Eating little and sleeping less. Mercy, Forgiveness - these are in the interest of good body and health.

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ
ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ (Patshahi X)

According to this commandment, one should be eating one fourth less than the appetite, not eating to satisfy the palate (most diseases arise as a result of eating delicious foods).

Get up at dawn to offer prayers but one should not stuff one's stomach with over-eating like the beasts. Eat nutritious foods which bring good health and freedom from diseases. Such foods are very useful for health and for remembering God's Name.

j) Taking Bath (ਇਸ਼ਨਾਨ) - For physical cleanliness the daily bath of the body is very necessary -

One should make effort, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥ P. 305

One should keep his inner mind pure by taking mind bath in the pool of nectar of the Gurbani and rid the mind of such evils as ill will, jealousy, enmity, opposition,

anger, fraud, deceit, stealing, devoid of faith, killing the loan. For the bath of the mind, you have to concentrate on Mool Mantar and doing jap with the mind. For the bath of the soul one has to think and study the great spiritual truths about God.

Adopting all these virtues is very necessary to obtain the Light of Truth.

II) *Dam* or Penance (ਦਮ) - These austerities are of three kinds : i) *Tamas tap* (ਤਾਮਸੀ ਤਪ) (controlling evil propensities). Getting under water fall, sitting among fires on all sides, remaining hungry, sleeping on stones and putting the body under torture; these are low kinds of jap.

ii) *Rajas tap* (ਰਾਜਸੀ ਤਪ) (Controlling passions) Withdrawing one's mind from bad thoughts, controlling the mind by repetitive pondering over the Guru's words, doing service of people; These are austerities.

iii) *Satvik Penance* (ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ) Virtuous propensities : Keeping the mind steady on *Naam and Kirtan* (singing holy songs in chorus), by withdrawing it from the waves of desires and resolutions, this is called virtuous penance. Also studying, thinking over *Gurbani*, by going to Guru's temple (Gurudawara).

By practising best type of penance one generally completes his spiritual journey.

a) Contentment (ਸੰਤੋਖ)

Working hard to one's best capacity and to be content in mind over whatever one's destiny brings, never to fall in the circle of desires and to remain satisfied and happy, this is called contentment. To call oneself contented when your objective does not come into your hand is not contentment. That is under compulsion because there is no

contentment in the heart. To keep eyes, ears, hands and feet within contentment is the best form of contentment.

b) Having faith in God (ਆਸਤਿਕ ਭਾਵ)

Bearing in heart complete faith in Gurbani and the edicts of the Guru and to spend one's life according to their directions, these three things are the hall mark of the firm faith in God.

c) Charity (ਦਾਨ)

Charity is of three types and its fruit too is more or less according to the circumstances.

i) Inferior charity (ਤਾਮਸੀ ਦਾਨ)

One has not the capacity to give so much in charity but others have made one give in charity beyond one's capacity brings sorrow instead of happiness in the mind. Such charity is called Tamasi and it brings sin instead of Virtue. Such a charity has a bad effect on both the giver and the recipient.

ii) The passionate charity (ਰਾਜਸੀ ਦਾਨ)

This type of charity consists of the following elements - to feel pride over one's wealth, to show to the world what a big charity-giver am I, to try to get name for one's charity, by installing stone with one's name or to get published in newspapers the report about one's charity or to aim to win a big name by self-publicity. Its fruit is restricted to the praise and publicity that one has obtained. It falls short of genuine daan (charity). As commands the Gurbani -

Going on pilgrimage and giving charity with one's heart full of pride is as useless as the elephant's bath, sayeth Nanak. (The elephant's bath is useless, because as soon

as it comes out of water, it pours all the dust on its body).

iii) Virtuous charity (ਸਾਂਤਕੀ ਦਾਨ)

Whatever wealth one has got is the gift of Waheguru (not my ownership). It is all due to His Grace. It is God's property being offered back to God Himself, this mentality is the best form of charity. This brings a lot of happiness to the giver, a lot of joys too; this destroys obstacles in one's life. It causes great rise in one's business. Such good charity given without any expectation of reward removes the dirtiness of one's inner consciousness, accumulated there through many lives.

d) Worship (ਪੂਜਾ)

True worship consists in fixing in one's mind the form of the Guru or concentrating on the singing of the Naam or else contemplation of the Absolute (according to correct method). Considering Him to be All Light.

Deep faith in one's inner mind puts to flight all the troubles, born out of too much attachment to the physical pleasures of the world. This leads to the concentration of mind. Thus reading and reciting Gurbani and remembering God leads to very great positive results.

i) Reciting holy texts (ਪਾਠ)

This consists in carrying on the daily religious programme, listening to the fundamentals as expounded by Guru, and keeping these in mind and to mould your life, according to Guru's instruction and in the light of the holy text, is called paath (reciting holy texts).

ii) No Hypocrisy (ਦੰਡ ਬਿਨਾ)

Leading one's life without any hypocrisy or false make-believe and to keep life clean from falsehood or fraud, this is the seventh rule.

iii) Virtuous Mentality (ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ)

Fully believing in the following edict :

*We have more evil than all others;
except ourselves all are good,
Anyone who has this mentality;
is our friend, thus says Kabir.*

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ
ਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥
P. 1367

We are not noble no one else is bad.

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ॥ P. 728

To keep oneself to be noble and clean, shedding ego and to keep oneself away from world and day dreaming; also speaking sweet words and to be thinking of the welfare of all, showing mercy to the poor and the troubled; also never to feel troubled by hearing harsh words or one's own slander, all these are the signs of virtuous mentality.

iv) Vow of silence (ਅਬੋਲ)

Such 'maun' (silence) consists in keeping silent from any other talk while reciting Gurbani, and not to indulge in unworthy talk while reading the Gurbani and not to let any brain-wave arise in the mind at that time.

v) Divine sacrifice (ਰੋਮ)

Laudable sacrifice consists in the following good acts; giving food, water and milk to the hungry, giving donation to such an institution, where the poor get langar or free food, the naked get clothing and the sick get medicine. These articles should be made available in a spirit of humility. All this is called divine sacrifice.

III) Firm Faith (ਸ਼ਰਧਾ)

Having total faith in the Guru's instructions and in the sayings of the saints and to contemplate on their thoughts and having faith to look on the Guru as the very image of God and to regard his words as final Truth, this is called Faith. Faith, total belief, full confidence these are different expressions of the same thing. So long as one does not have total faith in the heart, so long the divine gospel or the great teachings of the saints do not make deep impression on one's heart. As commands the Gurbani -

He who has total faith in the Guru in his heart, will meditate the Almighty Lord in his heart.

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ॥ P. 283

IV) Spiritual Earnings (ਸਮਾਧਾਨ)

This consists in earning spiritual wealth by self-control, meditation and other divine methods. The details are - listening to Guru's sermon, without letting sleep or lassitude to interrupt it or to bring in old memories of irrelevant matters to cross your mind, or to commit the folly of not fully understanding the statements of the Guru and to listen to them free from the constant wandering of the mind.

V) Disinterestedness (ਉਪਰਾਮਤਾ)

One should keep one's distance from sexy talk of worldly life, from talk that creates discord and from pointless loose talk. Let not your mind be caught in the coils of problems of wedded life; also to keep clear from those persons, who are immersed in illusions. Don't keep company with those who have fallen in the blind well of life. This is what Gurbani commands -

Without cultivating virtues, one cannot achieve devotion to God.

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥ P. 4

VI) Forbearance (ਤਿਤੀਕਸ਼ਾ)

This consists in bearing with perseverance joy and sorrow, honour and dishonour, hunger and thirst, with an equal measure and poise.

4) Desire for salvation

Desire for liberation rises from realizing the fact that the world is open to destruction and is finishable at a moments notice and as full of all miseries. To be free from all this means desire for Mukti or salvation. Such a desire for liberation leads one to the shelter of a competent Guru, taking part in satsang, doing noble action's and having a total desire to earn the instructions given by the Guru.

When the above-mentioned four methods are perfected by him, then the seeker becomes entitled to Gyan (True Knowledge). For the ripening of the True Knowledge, three elements are very necessary; listening to sacred texts, pondering over them and putting them into practice. This fact has been stressed again and again in Gurbani. For instance -

Remember God with every breath. It will remove all worries of the inner mind.

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ॥ P. 295**

Repeat the Name of God again and again and then again. Drink this Amrit (nectar) and saturate your body and mind with it.

**ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ॥
ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਪੀਐ॥ P. 286**

A large number of holy texts exhort us to practise this godly programme. It is very necessary to give lodgement in one's heart to

the words of God-realized saints, with concentration of mind, to give place to them in the light of full consideration; to have deep faith in God in one's mind. As a result of this, one should fixedly listen to saints' words, and to remember them lovingly in one's heart again and again, and to think over them. Then alone you follow the path of what you have heard in discourses and sung in the kirtan. It is necessary to accept Guru's words as hundred percent true and to mould one's life according to these instructions. It is commanded -

All the followers and Sikhs (disciples) come for worship and all sing holy hymns. But only the listening and singing of those seekers is approved by God, who accepts the instructions of the Guru as perfectly true.

**ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ
ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ॥
ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਬਾਇ ਪਾਵੈ
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ
ਮਾਨੀ॥ P. 669**

One should listen and contemplate these fundamental ideas; Ek Onkar, which means that 'all is One God only and there is no second reality or truth' -

*Behold the Supreme Being every where,
Hear the Supreme Being in all,
Discourse on One and One alone.
The Supreme Being has manifested Himself
in all.
He alone is the Creator,
Know not any other than Him.*

**ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਾਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ
ਜਾਣੀਐ॥**

One should so immerse one's outlook in these ideas just as candy pieces are totally dissolved in water or just as salt is dissolved in water and nothing behind remains.

Thus one develops the mentality 'There

is One God only, there is no second reality. He looks on all as God, in a non-dual (advait) outlook. In this way, the seeker's search for the Ultimate is ripened. When this stage is reached, one sees in his heart the glimpse of Almighty God and obtains divine sight. Inside and outside, up and down, at all places he sees and feels nothing but God. As says the Gurbani -

That Infinite is inside; He is outside too. That God pervades each and every heart. He is Omnipresent on the earth, in the sky and in the nether world. He is the Protector of all the worlds. He is present in forests, blades or grass and mountains. All works according to His Orders. He pervades the Air, Water and Fire. He is permeating the four quarters and ten directions. There is no place, without Him. By the Grace of the Guru, you can achieve peace and happiness, thus sayeth Nanak.

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥ P. 293-94

Thus the seeker is totally rid of his ego, of I-ness. Then only One God is left and no second. 'Kabir and Ram (God) have become one and the same. No one can tell the difference between the two. Such a stage is reached. This supreme faith does not manifest himself in the heart of the seeker, without the Grace of the Guru; nor does one begin to believe in these divine edicts. When this complete knowledge rises in one's heart, three things face us -

i) Destruction of the Mind (ਮਨੋਨਾਸ਼)

One's personal mind is destroyed and one gets into the stage of non-mind. Five types of mental processes are finished, namely proof, alternatives, memory, lack (want) and indifference. Five items are finished too, namely hearing (words), touch, sight, taste and smell. Thus personal mind is destroyed and excellent intellect which is called realized and pure is achieved. And the person's all acts and doings clearly appear to be according to Order. And not a trace remains of the person's inner individual self.

ii) True Knowledge of Supreme Reality (ਤੱਤ ਗਿਆਨ)

This consists in having knowledge of one's true form. There does not remain even a trace of any illusion and one reaches the stage which Gurbani explains thus -

O my eyes, God has infused His Light in thee. Without the God see ye not the other. God has so blessed your sight that you see God in all. This material world that you see is the Form of God. God's image alone is seen in it. With the Grace of the Guru I have realized that there is only one Reality, that is God, There is no one other than God.

ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ
ਨਿਹਾਲਿਆ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ
ਹੈ
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਵੇਖਾ ਹਰਿ ਇਕੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰੁ ਅੰਧ ਸੇ
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ॥ P. 922

Our physical eyes are blind. When we meet with True Guru, then we get Divine Sight, to see the Omniscient.

Thus you have obtained Divine Sight and Divine Heart and you clearly see and experience the Divine Being.

iii) Destruction of All Desires and Yearnings
(**ਵਾਸਨਾ ਖੁੰ**)

Your mind is rid of all desires such as worldly desires, desire for son, desire for holy works, desire for one's body. While going through life, such a realized soul never bothers whether the public praises him or criticises him. This caring for people's opinion is the height of foolishness, for all people never speak well of any person. The destruction of all these desires is the way to completely safeguard True Knowledge. According to the above mentioned means, True Knowledge becomes a part of oneself. Then one's life enjoys the bliss of salvation; he keeps absorbed in oneself. He passes beyond the stage of action, worship and knowledge.

His life becomes fearless, desireless and without any attachment. Always he remains submerged in Supreme Bliss and complete happiness. Only with good destiny one gets into the company of great souls who have achieved perfect knowledge.

Chapter - III

The Ladder of Religion

(**ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ**)

Sat Jug was the golden age. Then came silver age namely *Treta jug*, followed by *Dvapara* or Copper Age. Now we are living in *Kalijug*, the Iron Age, the worst of all. Under its influence the seeker feels shaken. The saving grace of *Sat Jug* was Truth; of *Treta Jug* was sacrifices; in *Dvapara Jug* God's worship was the way to salvation, but in

Kali Jug all these methods became incapable of producing the desired results. Evil spread all round. The people lost their eye of True Knowledge and became blind. The rulers leaving their duty to take care of their subjects assumed the role of a butcher. Bogus ideologies cropped up, blind actions became current. For these reasons, people in *Kali Jug* were shaken in their faith. Not sighting any means of uplift, the people were lost in darkness (of ignorance). There was a famine of Truth. In all limbs of society, falsehood spread apace. Man could not devise any method, by which he could cross this ocean of the world. Many atheistic creeds came on top. And the true meanings of the scriptures were lost in people's own (wrong) interpretations.

In such a dark time, *Guru Nanak Patshah* (King) noticed people's inclination towards idol worship and loss of faith in truth. This was a pitiable condition. The Guru gave the direction to mankind, namely that in such a period, only one thing could fructify, that is sowing the seed of God's Name in one's heart. But blind impressions collected in the inner consciousness for many lives began to stop man's progress towards the cultivation of *Naam*. They created obstructions in this religious programme. Many Names of God were prevalent, such as *Allah, Gobind, Narayan*; but God's Name could not sprout in the heart of man. The methods (of God worship) prevalent in the previous ages had become so difficult in the midst of so many engagements of man, which filled his life, that could not be practised by people. Looking at all the present obstacles, *Guru Maharaj* ordained that in *Kal Jug* only the *jap* (repetition) of Gods Name could lead to one's welfare. The chief helper of *jap* is *Bhagti* (devotion). So *Guru Maharaj*

popularized such programmes as God's *Kirtan* (holy singing), listening to it with great care, translating that into practice in one's life and such internal means. He said that for practising *Naam* (jap) the purity of heart is most essential. The soil (body) has to be properly prepared, before sowing the seed (of *Naam*) in it. Before sowing the seed, one has to remove from the earth (body) the weeds, such as wrong notions; one has to cultivate this field taking with you the mind as the plough man, and employing the implement of contentment. After that you have to erect the hedge to save your crop, this hedge consists of virtues like humility. Thus the Guru has commanded -

Make thy mind the ploughman, good deed the farming, modesty the water and thy body the field.

Let Lord's Name be thy seed, contentment the earth-crusher and garb of humility thy fence.

Doing deeds of love, the seed shall germinate and flourishing then thou shalt see such a home.

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥

ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥
P. 595

By performing noble religious acts, and by keeping a watch this crop of *Naam* has to be saved by the hedge. Thus the *mantar* given by the Guru will bear fruit and one can thus live in the sphere of *Naam*. At one place, the Guru commands thus -

Then alone is the man deemed to be true, if he knows the true way of life.

Preparing the body field, he puts into it the seed of the Creator.

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥
ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ ॥
P. 468

He first prepares the mind ground and then

gives (sows) the seed of the True Name.

From the Name of One Lord the nine treasures are produced and the mortal comes to bear the mark of His grace.

ਪਹਿਲਾ ਧਰਤੀ ਸਾਧਿ ਕੈ ਸਚੁ ਨਾਮ ਦੇਇ ਦਾਣ ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਕਰਮਿ ਪਵੈ
ਨੀਸਾਣੁ ॥
P. 19

Hence it is very necessary to prepare the soil that is our body; because it is indispensable to root out such weeds as innumerable types of defects, doubts, wrong ideas and wrong convictions.

1. Complete faith in Waheguru

In this connection, this is the commandment -

Just as in the entire creation, there is but One Light of God (all are different shapes of one God). It neither increases nor decreases; there is no question of more or less.

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਵਿਖੈ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤਿ ਹੈ ॥
ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ ॥
Akal Ustat

One should have complete faith in the existence of God, in His Truth and in His Majesty (of which we are servants). One's belief in God should be unshakable.

He is always seeing and hearing all here. Through my folly, I thought God is far away.

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ
ਦੁਰੀ ਰੇ ॥
P. 612

Also -

Wherever I look, God is there; He never goes away, He is immanent in the entire universe. We should always meditate on Him. A true companion is He, who is never separated from us, here or hereafter. That (worldly) happiness that finishes in the twinkling of the eye is a little happiness (not the real one).

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust,

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	800 CAN\$	800 CAN\$